

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lucia Valentová
Znalecké dokazování
Diplomová práce

Olomouc 2012

Prohlášení o původnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Znalecké dokazování“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. března 2012

.....

Já, níže podepsaná Lucia Valentová, autorka diplomové práce na téma „Znalecké dokazování“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47,

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že moje osobní údaje jsou pravdivé.

V Olomouci dne 30. března. 2012

.....

Lucia Valentová

Obsah

Úvod	5
1 Znalec a jeho postavení v trestním řízení	8
1.1 Definice znalce.....	8
1.2 „Typologie znalců“	9
1.3 Podmínky pro výkon funkce a registraci znalců	10
1.4 Odvolání znalce a zánik funkce znalce.....	11
1.5 Činnost znalce.....	13
1.5.1 Práva a povinnosti při výkonu činnosti	13
1.5.2 Posudková činnost.....	13
2 Znalecký posudek	16
2.1 Definice znaleckého posudku.....	16
2.2 Novela č. 265/2001 Sb.....	16
2.3 Složení znaleckého posudku	18
2.4 Provádění důkazu	19
2.4.1 Předvolání	19
2.4.2 Výslech znalce.....	21
2.5 Hodnocení důkazu	22
2.5.1 Zásada volného hodnocení důkazů.....	22
2.5.2 Kategorie hodnocení	23
2.6 Námitky	24
3 Znalečné.....	27
3.1 Odměny	27
3.2 Účelně vynaložené náklady	28
3.3 Výše znalečného v závislosti na druhu posudku.....	30
3.4 Charakter znalečného a řízení o něm	31

3.4.1 Charakter znalečného	31
3.4.2 Základní procesná úprava	31
3.4.3 Vyúčtování	32
3.4.4 Rozhodnutí o znalečném	33
4 Odborné vyjádření.....	35
4.1 Pojem	35
4.2 Rysy odborného vyjádření.....	35
4.3 Exkurz: potvrzení a předběžná vyjádření	37
4.4 Objasňování skutečností pomocí odborného vyjádření.....	37
4.5 Problematické otázky odborného vyjádření.....	38
4.5.1 Posudek nebo odborné vyjádření	38
4.5.2 Vymezení úkolu.....	38
4.5.3 Podjatost.....	39
4.5.4 Forma odborného vyjádření.....	40
4.5.6 Výslech zhotovitele.....	41
4.6 Dopad novely č. 265/2001 Sb.....	42
4.7 Odměňování.....	42
Závěr.....	44
Bibliografie	48
Abstrakt	52
Summary.....	53
Klíčová slova.....	55

Úvod

Trestní řízení lze chápat jako proces skládající se z několika fází a dokazování je bez pochyby fází nezastupitelnou a stěžejní, vyskytující se takřka od počátku tohoto procesu do jeho konce. Účelem trestního řízení je ochrana veřejného zájmu na spravedlivém potrestání pachatele a realizace trestního práva hmotného prostřednictvím zjištění zda byl trestní čin spáchán, kdo je jeho pachatelem a jaký trest mu bude odpovídat a vykonáním svého rozhodnutí za upevňování zákonnosti a prevence trestní činnosti.¹

Problémem zde je, že orgány činné v trestním řízení zpravidla nejsou přítomny okolnostem, které tvoří skutek, nicméně jsou povinny posuzovat a rozhodovat o situaci, kterou samy nepozorovaly. Proto jedinou možností, jak se orgány činné v trestním řízení mohou s tímto úkolem vyrovnat, je pomocí rekonstrukce skutku. Postupy, které využívají k rekonstrukci skutku, jsou upraveny zákonem a nazývají se dokazování.

Mnohdy ale v průběhu řízení dojde k zjištění, že skutkové okolnosti vyšetřovaného případu mají podklad v tak odborných a komplexních problémech, že je orgán činný v trestním řízení odkázaný na odbornou pomoc, protože nelze předpokládat, že takové odborné znalosti má, ani je nelze od něj, jako již kvalifikovaného odborníka pro jinou činnost, vyžadovat. Na tomto místě vstupují do trestního řízení znalci a jiné osoby s odbornými znalostmi využitelnými v trestním řízení, kteří mají na základě svých posudků moc nasměrovat nebo zcela zvrátit další postup v trestním řízení.

Již od začátku svého studia na právnické fakultě jsem se zajímala o obory, které by se daly souhrnně odznačit jako „pomocné vědy právní“, oblasti, které nejsou čistě právní, ale hrají významnou roli při aplikaci práva a bez jejich existence by bylo právo pouze izolovaným souborem norem bez propojení se společenskými vztahy, které má především regulovat. Proto je logické, že jsem si jako téma mé závěrečné diplomové práce zvolila znalecké dokazování, kde jsem se mohla podrobněji zabývat právní regulací, problémovými otázkami a zvláštnostmi jednotlivých institutů vnášejících do trestního řízení prvek neprávní, no za to v právu nenahraditelný.

Znalecká činnost se neváže pouze k trestnímu procesu. Jedná se o interdisciplinární obor, nacházející uplatnění ve všech procesních řádech, a proto se ve své práci zaměřuji pouze na jeho dopady a zvláštnosti v trestním řízení, které jsou promítnuty především v institutech znaleckého posudku a odborného vyjádření, v jejich procesní právní úpravě a aplikaci v konkrétním trestním řízení.

---

¹JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 21-23.

Protože nelze charakterizovat znaleckou činnost bez poukázání na náležitosti základních institutů, budu se dále věnovat i otázkám s širším uplatněním než jen v trestním řízení, jako jsou například podmínky jmenování znalce nebo náležitosti znaleckého posudku, a to v míře poskytující přehledové informace vzhledem k širokému záběru těchto institutů a možnému rozsahu diplomové práce. Proto jsem se zaměřila podrobněji na jeden institut obecné znalecké činnosti, shodný pro všechny procesní řády, a to je znalečné a odměňování zpracovatele odborného vyjádření, vzhledem k tomu, že považuji tuto oblast za často opomíjenou a nevalně zpracovanou, přes její dopad na postavení stran, hospodárnost řízení a v neposlední řadě na spor mezi potřebou kvalitního posouzení otázky důležité pro trestní řízení a mezi neustálou snahou o šetření v justici vyústující k preferenci levnějších ale méně propracovaných odborných vyjádření.

Vzhledem k shora vymezenému zaměření mé práce jí budu členit do čtyř kapitol, ve kterých se budu dále věnovat vytýčeným institutům znaleckého dokazování. V první kapitole vymezím znalce a jeho postavení v trestním řízení prostřednictvím jeho ukotvení v definicích představitelů právní vědy. Dále se na tomto místě budu věnovat procesněprávním a hmotněprávním podmínkám pro ustavení znalce, náležitostem jeho jmenování do funkce, ale i zániku jeho funkce, především odvoláním. Podrobněji zde představím základní náplň činnosti znalce, od vymezení jeho práv a povinností, k vypracování samotného znaleckého posudku jako důkazního prostředku podle §89 odst. 2 trestního řádu.

Druhá kapitola opustí správněprávní sféru a poukáže na trestněprávní aspekty znaleckého posudku. Na tomto místě, ale ve své podstatě napříč celou prací, představím klíčovou novelu trestního řádu č. 265/2001 Sb., která zavedla tzv. soukromý posudek do trestního řízení, a tím zrovnoprávnila strany trestního řízení, což mělo bezesporu dopad na různé atributy trestního procesu, u kterých se pokusím nastínit problémy, které s sebou do právního řádu vnesla.

Třetí kapitola pojednává o odměňování znalců za jejich znaleckou činnost s cílem vnést hlubší analýzu právní úpravy přesahující nejen trestní právo, ale i veřejnou větev právních odvětví. V kapitole poukážu na některá sporná místa, zejména v procesních aspektech znalečného, z důvodu stanoveného rozsahu práce se vybraným problematickým bodům budu blíže věnovat v závěru.

Čtvrtá kapitola podrobněji vymezí odborné vyjádření, odliší ho od jeho předchůdců, poskytne srovnání společných a odlišných rysů mezi stěžejními důkazními prostředky znaleckého dokazování s důrazem na problematické otázky vážící se k odbornému vyjádření a dopad, jaký měla novela č. 265/2001 Sb. Na závěr této kapitoly neopomenu ani otázku odměňování zhotovitel odborného vyjádření.

Práci zpracuji s pomocí pramenů jak z oblasti právní vědy, tak právní praxe. Základními prameny budou všechny procesněprávní předpisy českého právního řádu s primátem v trestním řádu v komparaci jeho znění v závislosti od účinnosti klíčových novel. Dále při charakteristice základních institutů znalecké činnosti budu vycházet ze zákona o znalcích a tlumočnících v spojení s jeho prováděcím předpisem. Zákonná ustanovení doplním o poznatky právní teorie v oblasti trestního práva procesního, které budu čerpat z učebnic, odborných článků a komentovaných znění zákonů. Neopomenu v co nejhojnější míře doplnit teoretické poznatky o aplikační praxi soudů prostřednictvím výběru z judikaturní činnosti.

Vzhledem k nepochybnému prolínání právních odvětví upravujících rozsáhlé téma znalecké dokazování, budu hojně využívat metodu analýzy těchto právních předpisů, za účelem poskytnutí co nejkomplexnějšího pohledu na problematiku. Protože zásadnou roli při vytváření současného právního stavu znaleckého dokazování sehrálo několik novel trestního řádu, rovněž se, při zpracovávání zadaného tématu, uplatní srovnávací metoda právní, a to jak při porovnávání různých znění zákona v závislosti od účinnosti novel, tak při vzájemní komparaci znaleckého posudku a odborného vyjádření a jejich institutů. K dosažení co největšího přínosu této práce budu používat i metodu výkladovou a logickou nejen u právních norem, ale i u právních vět soudních rozhodnutí.

Cílem této práce není pouhé podání ucelené analýzy právní úpravy znaleckého dokazování v trestním řízení. Tato práce si navíc klade za cíl identifikovat problematické místa právní úpravy, které do něj vnesla novela č. 265/2001Sb., se zaměřením na odborné vyjádření a snahu judikatury o vyplnění těchto mezer, na podkladě základné charakteristiky obecných institutů znaleckého dokazování. Speciální pozornost je věnována otázce odměňování znalců, neboť se domnívám, že se jedná o aspekt zmíněné novely, který je méně vnímaný, a přesto vytváří prostor pro konflikt mezi ekonomickou a důkazní stránkou trestního řízení.

1 Znalec a jeho postavení v trestním řízení

1.1 Definice znalce

Kdo je znalcem není legálně definováno, zákon č.36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících uvádí pouze podmínky, za kterých se osoba, fyzická i právnická, znalcem stane. Fenyk definuje znalce jako osobu rozdílnou od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, která se v trestním řízení přibírá za tím účelem, aby na podkladě svých odborných znalostí poskytla úsudek o skutečnosti pro trestní řízení, jejíž objasnění takových odborných znalostí vyžaduje. Autor vyzdvihuje především otázky z oboru techniky, technologie, účetnictví, chemie, písma a medicíny.² Podle Šámala se podobně jedná o osobu se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru, která tyto své znalosti a vědomosti využívá k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.³ Stríž ve svém komentáři k trestnímu řádu (dále „TR“) uvádí, že znalec není stranou (§ 12 odst. 6 TR) ani orgánem činným v trestním řízení, jde o osobu se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru, které přesahují běžné znalosti a zkušenosti získané všeobecným školním vzděláváním a životními zkušenostmi.⁴

Znalec je tedy expertem ve svém oboru a, dle podmínek ve speciálním zákoně⁵, nabízí své expertní služby orgánům činným v trestním řízení, a po novele č. 265/2001 Sb.⁶, i oběma stranám. Není vyloučena situace, aby soudce, přísedící nebo státní zástupce sám měl vyžadované expertní znalosti. V takovém případě se právní věda přiklání k potřebě přibrat znalce odlišného od orgánu činného v trestním řízení, nakolik je zde zřejmý konflikt dvou neslučitelných funkcí, znalce a strany vedoucí trestní řízení. Dopadem takového střetu, by bylo zbavení stran možnosti zaujmout vůči posudku stanovisko a případně uplatnit proti němu námitky⁷, což značně odporuje principům práva na spravedlivý proces.

Obecně lze tedy znalce zařadit mezi strany trestního řízení, protože to bezpochyby jsou činitelé, kteří mají a vlastním jménem vykonávají vliv na průběh řízení, a kterým zákon k uskutečnění tohoto vlivu poskytuje určitá procesní práva nebo ukládá určité procesní povinnosti.⁸ Paradoxem je, i když podle definice v komentáři Stríže znalec není stranou, podle

---

² FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 353.

³ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 443.

⁴ STRÍŽ, Igoř. In STRÍŽ, Igoř, POLÁK, Přemysl, FENYK, Jaroslav, HÁJEK, Roman. *Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl, Trestní řád*. Praha: Linde, 2010, s. 62

⁵ Blíž pojednává o znalcích zvláštní zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících (dále „ZZT“) ve spojení s vyhláškou č. 37/1967 Sb., (dále „ZnalV“) oboje ve znění pozdějších předpisů

⁶ S účinností od 1.1.2002.

⁷ FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 352.

⁸ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 188.

Jelínka trestní řád znalci toto postavení přiznává v okamžiku, kdy uplatňuje své stěžejní procesní právo, nárok na znalečné.⁹

1.2 „Typologie znalců“

Zákon rozeznává dvě skupiny osob, které mohou vykonávat funkci znalce, a to znalci zapsaní do seznamu znalců podle zvláštního zákona¹⁰ a znalci ad hoc.¹¹ Kategorii na rozmezí těchto dvou základních skupin je znalecká činnost ústavů¹², která se vyčleňuje právní úpravou v samostatném oddíle ZZT a samostatným seznamem, nicméně jí pojmově radíme ke znalcům zapsaným, tak jak to uvádí i §2 ZZT.

Do seznamu znalců se zapisují jak znalci fyzické osoby, tak právnické osoby, zejména ústavy nebo jiná pracoviště specializovaná na znaleckou činnost a vědecké ústavy, vysoké školy a vědecké instituce. Důvod pro zapisování znalců do seznamů vidí autor komentáře k zákonu o znalcích a tlumočnících¹³ v prvku kontroly výkonu této činnosti, nakolik pro zapsání znalci museli splnit zákonné podmínky, co má bezprostřední vliv na garantování odbornosti a nestrannosti výkonu znalecké a tlumočnické činnosti a je jedním ze základních prostředků, kterým tento zákon přispívá k ochraně práva účastníků řízení na spravedlivý proces.¹⁴

Znalce nezapsaného do seznamu, teda znalce ustaveného ad hoc, lze přibrat za několika podmínek, které postačuje naplnit alternativně. Podle § 24 ZZT se znalec ad hoc přibere, pokud není pro žádaný obor znalec do seznamu zapsán, nebo zapsaný znalec nemůže úkon provést, případně zde existuje zapsaný znalec, ale provedení úkonu tímto znalcem by bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady, čímž by jeho ustanovení odporovalo principu efektivnosti a hospodárnosti trestního řízení, a znalec se svým ustanovením souhlasí.¹⁵ Takto ustanovený znalec ad hoc vypracuje znalecký posudek, ale nemůže ho podat dřív, dokud nesloží do rukou orgánu, který jej ustanovil, slib. Slib je jednou ze zákonných podmínek pro výkon znalecké činnosti, které se vztahují k výkonu znalecké činnosti a platí bezvýjimečně jak pro znalce zapsané v seznamu, tak pro znalce ustavené ad hoc.¹⁶

---

⁹ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK. *Trestní právo procesní...*, s. 190.

¹⁰ §3 až 20 ZZT.

¹¹ §24 a 25 ZZT.

¹² §21 až 23 ZZT.

¹³ Luboš Dörfl.

¹⁴ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 13.

¹⁵ Ustavování znalce ad hoc je opřeno o četnou judikaturu vážící se k náležitosti složení slibu (např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 1986 sp. zn. 6 Tz 4/1986-52, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 1986 sp. zn. 4 To 81/1985) nicméně za zmínku stojí např. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 1993, sp. zn. 5 To 21/93, ve kterém je stanoveno, že důvodem pro přibrání jako znalce osoby v seznamu soudních znalců nezapsané nemůže být sama o sobě okolnost, že je s případem seznámena a podávala již v této věci odborné vyjádření.

¹⁶ o náležitostech slibu pojednávám dále u podmínek pro výkon funkce a registraci.

V mimořádných případech lze využít i znalce, který nesplňuje první základní podmínku podle § 4 odst. 1 písm. a) ZZT, kterou je státní občanství. Samotný zákon v druhém odstavci § 4 obsahuje zmocnění pro ministra spravedlnosti, aby udělil výjimku znalci a prominul nedostatek státního občanství. Tato výjimka se nejčastěji uplatňuje u znalců s dlouhodobým pobytem v ČR, nicméně se domnívám, že by toto ustanovení mohlo být aplikovatelné i na znalce ze zahraničí, který může být vyžádán cestou mezinárodní právní pomoci, jak je tomu u civilních a obchodních věcí.¹⁷ Speciální situace v tomto ohledu nastává u znalců z členských států Evropské unie. Vstupem do EU se unijní právo stalo součástí národního právního řádu, a proto je vyloučené, aby česká právní úprava bylo v rozporu s unijní. Ustanovení preferující české státní občany se jeví v tomto ohledu diskriminující a v rozporu se zásadou volného pohybu pracovníku a usazování v členských státech EU. Rozporný charakter tohoto ustanovení je řešen i vládním návrhem novely zákona, který s podmínkou občanství již nepočítá.¹⁸

1.3 Podmínky pro výkon funkce a registraci znalců

Zákon o znalcích a tlumočnících v ustanovení § 4 odst. 1 stanoví osobnostní předpoklady, k výkonu znalecké činnosti, které dále koriguje §2 vyhlášky č.37/1967 Sb., k provedení ZZT. V taxativním výčtu podmínek pro jmenování znalcem je důraz kladen na státní občanství, odborné znalosti a zkušenosti, osobní vlastnosti a dobrovolný výkon této činnosti. Podmínka státního občanství byla již předmětem této práce.

Co se týče potřebných znalostí a zkušeností z oboru, zákon ani vyhláška nestanoví přesná kritéria¹⁹, které se rozumí potřebnými²⁰ pro jednotlivé obory, výběr osob je kompletně v režii krajských soudů, které ale přihlížejí k návrhům a žádostem vhodných osob.²¹ Ani u osobních vlastností neexistuje výklad, analogií z jiných právních předpisů je možné dovodit, že takovými kvalitami budou, kromě jiných, bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům a uznání v oboru. Poslední podmínkou je souhlas se jmenováním, který je logickým prvkem, nakolik ke znalecké činnosti nelze nikoho donutit. Ověřování splnění všech podmínek a jejich podložení potřebnými doklady provádějí krajské soudy, případné nesplnění zákonných podmínek pro přibrání znalce nezapsaného do seznamu znalců může mít za následek nepoužitelnost tohoto důkazu v trestním řízení.²²

---

¹⁷ Haagská úmluva o provádění dokazování v cizině ve věcech občanských a obchodních z roku 1970.

¹⁸ Bližší info DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 21.

¹⁹ Situace je rozdílná například v Rakousku.

²⁰ Doerfl ve svém komentáři pojednává o třech základních předpokladech, a to vysokoškolské vzdělání, specializovaná znalecká výuka a prax. Podrobněji DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 22.

²¹ §2 odst 2. a 3. ZnalV.

²² FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2006, s. 354.

Podmínky a náležitosti pro registraci znalců do seznamu jsou upraveny na tomtéž místě jako podmínky pro jmenování. Znalce, kteří mají být do tohoto seznamu zapsáni, jmenuje ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu, v rozsahu, ve kterém byl ministrem k tomu pověřen.²³ Postup při jmenování osob je upraven v §5 ZZT²⁴, který stanovuje kdo je oprávněn podat návrh na jmenování znalce a kdo se vyjadřuje k splnění podmínek pro jmenování. Po splnění zákonných podmínek a složení slibu²⁵ jsou znalci zapsáni do seznamu znalců a tlumočnicků²⁶, které vedou krajské soudy, v jejichž obvodu má znalec trvalé bydliště. Ústřední seznam vede Ministerstvo spravedlnosti, které rovněž vede seznam ústavů nebo jiných pracovišť specializovaných na znaleckou činnost a vědeckých ústavů, vysokých škol a institucí, které lze požádat o podání znaleckého posudku. Oba tyto seznamy jsou ze zákona veřejně přístupné.²⁷

1.4 Odvolání znalce a zánik funkce znalce

Pro jmenování do funkce znalce neexistují taxativně stanovené podmínky. Opačné je tomu tak u jeho odvolání z funkce, kdy §20 ZZT stanovuje taxativně za jakých okolností lze znalce z funkce odvolat, jejich další analogické dotváření není možné.

První důvod pro vyloučení znalce spočívá v nesrovnalostech v podmínkách pro výkon znalecké činnosti, a to ve dvou možných časových horizontech tak, že se dodatečně ukáže, že v čase jmenování nebyly pro to splněny podmínky anebo tyto podmínky po jmenování do funkce odpadly. Z podmínek, které musí být naplněny pro jmenování znalcem²⁸, se tento důvod uplatní u otázky potřebných znalostí, zkušeností a osobních vlastností, kde je největší prostor pro posouzení.

Jistou podobnost s prvním důvodem lze shledat i se situací podle bodu b), kdy po jmenování nastaly skutečnosti, pro které znalec nemůže svou činnost trvale vykonávat. Těmito skutečnostmi může opět být nesplnění podmínek pro jmenování, nicméně se v této situaci

---

²³ Bližší info ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 445.

²⁴ Podle §5 odst. 2 mohou návrh podat státní orgány, vědecké instituce, vysoké školy, vybraní zaměstnavatelé, orgány společenských organizací. Podle odst. 3 se na žádost ministra spravedlnosti nebo předsedy krajského soudu vyjadřují organizace uvedené v odst. 2 a sbory pro znalecké otázky, což jsou poradní orgány ministra spravedlnosti podle §16 ZZT.

²⁵ Podle §6 ZZT je znalec povinen složit slib do rukou toho, kdo ho jmenoval, znění slibu je uvedeno v odst. 2, kde je vyzdvihováno dodržování právních předpisů, využívání znalostí a zachovávání mlčenlivosti

²⁶ Podrobněji upravují náležitosti seznamu znalců a tlumočnicků, ústředního seznamu znalců a tlumočnicků a seznamu ústavů ustanovení §4, 5 a 6 ZnalV.

²⁷ Elektronicky jsou tyto seznamy dostupná na Ministerstvo spravedlnosti České Republiky. Evidence znalců a tlumočnicků [online]. justice.cz, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupné na <[http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm)>. a Ministerstvo spravedlnosti České Republiky. Seznam ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost [online]. justice.cz, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupné na <[http://datalot.justice.cz/justice/znust.nsf/\\$\\$search?openform](http://datalot.justice.cz/justice/znust.nsf/$$search?openform)>.

²⁸ Srov. Výklad v předešlé části.

vyzdvihuje aspekt trvalé překážky. Právní věda²⁹ mezi takovéto překážky řadí pozbytí státního občanství, pravomocné odsouzení pro úmyslný trestní čin, ztrátu způsobilosti k právním úkonům, zhoršení zdravotního stavu znalce, dlouhodobý pobyt v cizině, ale i ztrátu erudice znalce, když zanedbává svůj osobní a profesní růst.

Třetí důvod pro vyloučení znalce je interpretován judikaturou, protože z dikce příslušného ustanovení nejsou jasné náležitosti výstrahy, přes kterou znalec nadále neplní nebo porušuje své povinnosti. Podle rozhodnutí 11 Ca 231/2005 je za výstrahu možné považovat „*takový úkon, z něhož je zřejmé, že jsou znalci vytýkány určité nedostatky a určité porušení povinností znalce, a současně musí být vyjádřeno, jaké právní následky nastanou v případě, že udělená výtka (výstraha) nebude v budoucnu znalcem respektována, tj. v případě, že v činnosti znalce budou shledány opakovaně nedostatky a porušení povinností vyplývajících pro znalce ze zákona*“.³⁰ Povinnosti se vykládají odkazem na ustanovení zákona o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhlášky k tomuto zákonu³¹, v konkrétním případě však lze znalce napomenout a následně odvolat i pro neplnění pokynů mu zadaných orgánem, který ho jako znalce k věci přibral.

Důvod pod §20 bodem d), kdy znalecká činnost brání v řádném výkonu pracovních povinností, se považuje již za přežitek a pozůstatek překonaných společensko-ekonomických vztahů³², neboť trendem v současné době je věnování se znalecké činnosti vedle pracovního poměru.

Ke čtyřem důvodům pro odvolání znalce ze strany orgánu, který znalce jmenoval, se řadí i odvolání na základě vlastní žádosti znalce. Toto ustanovení je logickým odzrcadlením zásady, že znalecká činnost je dobrovolná, a tak, jak ke jmenování je potřeba souhlas znalce, stejné právo má znalec i tuto činnost ukončit. Pro žádost o odvolání platí stejné náležitosti jako pro souhlas, tedy písemná forma a adresnost předsedovi krajskému soudu, u kterého je v rejstříku zapsán nebo ministrovi spravedlnosti, pokud znalce jmenoval.³³

Samotný zákon o znalcích a tlumočnících k procesní stránce odvolání znalce v §20 uvádí, že znalce odvolá a zařídí jeho vyškrtnutí ze seznamu orgán, který ho jmenoval. Následně se v přechodných a závěrečných ustanoveních v §26 nachází zmocnění k úpravě procesních náležitostí při jmenování a odvolávání ve vyhlášce. Paragraf 1 odst. 1 ZnalV vymezuje, ve kterých případech jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti, pro ostatní obory odst. 2 zakotvuje pověření pro příslušné předsedy krajských soudů. Dále už jen § 10 ZnalV upravuje postup při vyškrtnutí

---

²⁹ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 132.

³⁰ Srov. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2006, sp. zn.11 Ca 231/2005.

³¹ Např. §6, 8, 10 a 11 ZZT.

³² Podrobněji DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 134.

³³ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 135.

znalce ze seznamu v případě zániku jeho funkce odvoláním nebo smrtí. Procesní náležitosti se pak dovozují z faktu, že při odvolávání a jmenování působí ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu ze své funkce předsedy správního orgánu, proto se budou podpůrně aplikovat procesní předpisy správního práva.³⁴

1.5 Činnost znalce

1.5.1 Práva a povinnosti při výkonu činnosti

Práva a povinnosti znalce při výkonu znalecké činnosti jsou upraveny v § 8 až 16 ZZT a blíže jsou některá práva a povinnosti na základě stejného zmocnění v § 26 ZZT rozvedena v prováděcí vyhlášce č. 37/1967 Sb. Tato úprava není kompletní, některé náležitosti znalecké činnosti se dají nalézt i v trestním řádě nebo v jednacích řádech soudů.

První z povinností, které ukládá zákon o znalcích a tlumočnících, je vykonávat znaleckou činnost řádně a ve stanovené lhůtě. Řádný výkon podléhá výkladu a obecně jím lze rozumět dodržení všech povinností znalci zákonem a pokyny stanovených. Jako příklad lze uvést dodržení náležitostí písemného posudku tak, jak je uvádí §13 ZZT, tedy podpis a otisk úřední pečeti dle podrobností v § 7 ZnalV, vedení znaleckého deníku podle ustanovení §15 ZZT a §8 ZnalV, oznámení skutečnosti, pro které je vyloučen podle § 11 ZnalV v kombinaci s §105 odst. 2 TR a dodržení doby stanovené k vypracování znaleckého posudku.

Znaleckou činnost je znalec povinen vykonávat osobně. Podle § 10 odst. 2 ZZT má znalec, v případě, kdy to povaha věci vyžaduje, možnost přibrat si k posuzování zvláštních dílčích otázek konzultanta. Bez ohledu na to, zda znalec možnost konzultovat využil nebo ne, je sám odpovědný za správnost celého posudku³⁵, a tedy i za části, které posuzoval konzultant. Konzultant sám o sobě nemusí být zapsán do seznamu znalců³⁶, ale skutečnost, že si znalec konzultanta přibral, musí být spolu s důvody jeho využití při posudku uvedena v jeho písemném vyhotovení nebo nadiktována do protokolu, pokud byl posudek podáván ústně. Konzultant bude vzat do slibu jako znalec ad hoc, pokud v průběhu řízení nastane potřeba jej jako znalce vyslechnout.³⁷

1.5.2 Posudková činnost

Činnost znalce se rozpadá do dvou stádií, které lze označit jako příprava posudku a vypracování posudku. Tyto fáze jsou vzájemně propojené a kvalita konečného znaleckého

³⁴ Bližší info DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 135-139.

³⁵ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 1984 sp. zn. 3 To 54/1984.

³⁶ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 6. 1988, sp. zn. 3 To 12/1988.

³⁷ Tento konzultant je institut odlišný od konzultanta orgánu činného v trestním řízení v přípravném řízení podle §157 odst. 3 TR.

posudku závisí od postupu znalce v obou fázích. Příprava spočívá v seznámení se znalce s úkolem a materiálem potřebným pro podávání posudku. Dle § 107 odst. 1 a 2 TŘ znalci, který byl pověřen úkolem, se poskytnou potřebná vyjádření ze spisů a vymezí se jeho úkoly. Podle Šámala³⁸ vymezení úkolů spočívá v uvedení okolností, které má znalec objasnit. Jako příklad lze uvést objasnění příčiny smrti poškozeného, hodnoty věci v době odcizení, duševního stavu obviněného v době spáchání trestného činu, rozsahu škody způsobené zkrácením daně, zda je zde shoda v daktyloskopickém nebo balistickém nálezu.

Toto vymezení úkolů by se, dle mého názoru, de lege ferenda mělo uskutečnit přímo formulací příslušných otázek, protože za současné situace se otázky formulují přímo, jestliže je to vhodné a účelné³⁹. Takovými přímými otázkami při posudku o duševním stavu obviněného mohou být například, zda trpěl obviněný duševní chorobou nebo poruchou jiného druhu, zda v důsledku této choroby byly u něho vymizelé nebo snížené schopnosti rozpoznávací či ovládací a v jakém rozsahu, zda je pobyt obviněného na svobodě v důsledku jeho duševního stavu nebezpečný, zda znalci navrhují uložení ochranného léčení a v případě, že ano, jakého druhu a v jaké formě.⁴⁰

Trestní řád dále v ustanovení § 107 odst. 1 uvádí, že znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů a řešit právní otázky. Nad rámec těchto dvou omezení, znalec rovněž nemůže sám obstarávat důkazní prostředky⁴¹, vzhledem k tomu že sám nemůže provádět vyšetřovací úkony a při vypracování posudku vychází z poskytnutých materiálů. Z toho vyplývá, že je-li toho k podání posudku třeba, dovolí se znalci nahlédnout do spisů nebo se mu spisy zapůjčí. Může mu být též dovoleno, aby byl přítomen při výslechu obviněného a svědků a aby jim kladl otázky vztahující se na předmět znaleckého vyšetřování. V odůvodněných případech se znalci umožní, aby se účastnil i jiného úkonu trestního řízení, pokud takový úkon má význam pro vypracování znaleckého posudku. Odstavec druhý citovaného ustanovení, který do TŘ přinesla novela č. 265/2001 Sb., uvádí konkrétně, že znalec přibráný k podání znaleckého posudku o příčině smrti nebo o zdravotním stavu zemřelé osoby, je oprávněn vyžadovat zdravotnickou dokumentaci týkající se takové osoby. Další případy, kdy může znalec vyžadovat zdravotnickou dokumentaci k přípravě posudku, stanoví zvláštní zákon, a to zákon o péči o zdraví lidu.⁴²

---

³⁸ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 449.

³⁹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 1965, sp. zn. 2 Tz 15/65.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 449.

⁴¹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 1967, sp. zn. 1 Tz 9/67.

⁴² § 67b odst. 10 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, hovoří pouze o nahlížení do zdravotnické dokumentace, nikoli o jejím vyžadování, soudními znalci v oboru zdravotnictví v obsahu nezbytném pro vypracování znaleckého posudku zadaného orgány činnými v trestním řízení nebo soudy. Od 1.4.2012 bude účinný nový zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

Při ukládání úkolů znalci je třeba dbát toho, že mu podle zákona nepřísluší provádět hodnocení důkazů a řešit právní otázky. Znalecká činnost v rámci přípravy posudku musí být proto důsledně omezená na objasňování skutečností, důležitých pro trestní řízení, ke kterým je potřeba odborných znalostí. Proto by bylo v rozporu se zákonem, pokud by znalec ve svém posudku podával výklad zákonů a podzákoných předpisů⁴³, rovněž je vyloučeno, aby se zabýval otázkou viny či nevinu obviněného.⁴⁴ Jestli potřebuje pro úplnost posudku zjistit některé okolnosti, sám nesmí pro účely trestního řízení obstarávat jiné důkazní prostředky, ale navrhne orgánu, který jej povolal, aby je jinými důkazy objasnil⁴⁵, chybějící materiál opatřil a znalci odevzdal. Mezi typickými praktickými příklady věda řadí možnost zařídit např. pozorování obviněného v ústavu při vyšetřování jeho duševního stavu podle § 116 TŘ, nebo prohlídka těla oběti ke zjištění stop a následků trestného činu na něm, nebo odběr krve či jiný podobný úkon.⁴⁶

Zákon⁴⁷ umožňuje znalci v přípravném řízení, jakož i v řízení před soudem, být přítomen při výslechu svědků a obžalovaného. Při těchto výsleších má právo klást otázky svědkům a obžalovanému za účelem zjištění potřebných podkladů pro vypracování znaleckého posudku. V odůvodněných případech lze znalci umožnit, aby byl účasten při provádění i jiného úkonu trestního řízení, pokud mu poslouží jako podklad pro jeho posudek. V hlavním líčení má být znalec vyslechnut zásadně až po vykonání všech ostatních důkazů, z nichž má při svém posudku vycházet.⁴⁸ Mimo materiálů získaných ze spisu, výslechem a při provádění jiného úkonu trestního řízení, znalec k obstarání poznatků důležitých pro vypracování svého posudku, využívá i odborné znalecké postupy vlastní jeho oboru.⁴⁹ Vedle vyhledávání důkazů, znalec rovněž nemůže provádět ani jejich hodnocení. Pokud je podání posudku závislé na určitém hodnocení, znalec podá závěr podmíněčně nebo alternativně, s ohledem na možné hodnocení důkazů orgánem činným v trestním řízení.⁵⁰

---

⁴³ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 1965, sp. zn. 10 Tz 29/65 poskytující výklad pravidel provozu na pozemních komunikacích, z. 361/2000 Sb., a vyhlášky č. 30/2001 Sb., kterou se provádějí pravidla provozu na pozemních komunikacích a řízení provozu na pozemních komunikacích.

⁴⁴ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 1986, sp. zn. 6 Tz 4/86.

⁴⁵ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 1983, sp. zn. 1 Tz 12/83 a Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 1976, sp. zn. 4 Tz 98/1976.

⁴⁶ FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 357.

⁴⁷ §107 odst.1 TŘ.

⁴⁸ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 16. 10. 1979, sp. zn. 3 Tz 55/79.

⁴⁹ Znalecký posudek z oboru soudního lékařství vychází z prohlídky a pitvy mrtvoly, z lékařského vyšetření, ohledání těla poškozené osoby, z chorobopisů a další zdravotní dokumentace, z vyšetření za použití přístrojů, lékařských experimentů apod.

⁵⁰ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 16. 10. 1979, sp. zn. 3 Tz 55/79.

2 Znalecký posudek

2.1 Definice znaleckého posudku

Zákon nezná definici znaleckého posudku, jednoho z důkazních prostředků, které demonstrativně vyjmenovává v § 89 odst. 2 TŘ, vedle výpovědi obviněného, svědků, věcí a listin, důležitých pro trestní řízení, a ohledání. Právní věda za znalecký posudek považuje, například podle Fenyka, samostatný důkazní prostředek, kterým si orgány činné v trestním řízení nebo strany (§ 110a, § 89 odst. 2 a § 12 odst. 6) opatřují od osob nebo orgánů k tomu zvláště odborně způsobilých – znalců – odborné skutkové poznatky⁵¹, definice Šámala v komentáři k trestnímu řádu se staví k znaleckému posudku jako k samostatnému druhu důkazu, který je nutno lišit od důkazu výpovědi svědka, protože ten vypovídá o skutečnostech týkajících se trestní činnosti, o nichž nabyt vědomosti mimo trestní řízení a bez souvislosti s ním, kdežto znalec se seznamuje se skutečnostmi týkajícími se trestní činnosti teprve během trestního řízení studiem spisu nebo přítomností při provádění úkonů trestního řízení.⁵²

Z těchto definic lze dovodit několik základních podmínek vymezujících znalecký posudek jako důkazní prostředek. Především jde o speciální druh důkazního prostředku, který slouží k objasnění okolností důležitých pro trestní řízení, které si vyžadují odborné znalosti, které nejsou součástí běžného vzdělání, tedy státní zástupce, nebo soudce si nevystačí se svými vědomostmi a musí se obrátit na experta a tento nevnímá předmětné okolnosti přímo svými smysly, ale dovídá se o nich zprostředkovaně a nabízí kvalifikovaný pohled a rozbor.

2.2 Novela č. 265/2001 Sb.

Novela TŘ č. 265/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002, měla velký dopad na znalecké dokazování, podobně jak měla dopad novela TŘ č. 292/1993 Sb.⁵³ na procesní postup při výslechu svědka, kterého vedení doposud nemohli státní zástupce, obžalovaný ani jeho zástupce po předsedovi senátu žádat. Osm let trvalo⁵⁴, aby bylo právo provést důkaz rozšířeno na veškeré důkazy, včetně znaleckého posudku⁵⁵. Podle § 110 TŘ znalec přibírá orgán činný v trestním řízení a před soudem předseda senátu. Až do současné právní úpravy nebylo možné, aby znalecký posudek opatřila strana řízení⁵⁶. Nový § 110a TŘ⁵⁷ doplňuje vágní ustanovení § 89 odst. 2 TŘ⁵⁸ a

⁵¹ FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 352.

⁵² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář...*, s. 947.

⁵³ Bližší info. VANTUCH, Pavel. Vyhledávání a předkládání důkazů obhájcem (advokátem) v přípravném řízení. *Bulletin Advokacie*, 2005, roč. 12, č. 7-8, s. 29-30.

⁵⁴ Srov. VANTUCH, Pavel. Vyhledávání a předkládání důkazů..., s. 27.

⁵⁵ Bližší ŠÁMAL, Pavel. In MÚSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 399-400.

⁵⁶ „Orgány činné v trestním řízení ještě v roce 2001 nedoceňovaly posudky znalců vyžádané a předložené stranou obhajoby v obavě, že tyto posudky jsou účelové a tendenční, protože vyjadřují názory příznivé pro

přináší do TŘ možnost stran znalecký posudek opatřit, předložit, za podmínek rovněž novelizovaného § 215 odst. 2 TŘ provést⁵⁹ a, za splnění zákonných podmínek povinnost soudu při provádění a hodnocení takového posudku postupovat stejně⁶⁰, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení⁶¹.

Zákonnými podmínkami se rozumí, že musí jít o důkaz předložený stranou řízení, znalecký posudek jako takový musí splňovat všechny zákonem požadované náležitosti a musí obsahovat doložku znalce, že si znalec je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku. Nejen, že soud po splnění těchto podmínek postupuje s předloženým důkazem jako se znaleckým posudkem, nikoli jako s listinným důkazem a znalce proto vyslýchá podle ustanovení o znalcích, nikoli o svědcích, zároveň má stát i povinnost umožnit znalci, kterého jedna ze stran požádala o znalecký posudek, nahlédnout do spisu nebo mu jinak umožnit seznámit se s informacemi potřebnými pro vypracování znaleckého posudku.

Aby mohlo dojít k posunu směrem k zrovnoprávnění důkazů předložených stranou s důkazy vyžádanými orgány činnými v trestním řízení, bylo potřeba překonat zastaralou nedůvěru a presumpci automatické podjatosti znalců obhajoby. Stejně tak, jak nelze v teorii předpokládat nepodjatost znalce příbraného orgánem činným v trestním řízení, ani podle zákona není dovoleno dovozovat podjatost u znalců obhajoby, jednalo by se o rozpor s §89 odst. 2 TŘ, který uvádí, že není důvodem k odmítnutí důkazu skutečnost, že důkaz nevyžádal orgán činný v trestním řízení. Podjatost znalce se odvozuje z konkrétních skutečností, nezakládá jí objednatel posudku.⁶²

Orgán činný v trestním řízení se tak zbavuje povinnosti poučit znalce podle § 106 TŘ, a to ještě předtím než bude tento důkaz proveden, čímž došlo ke změně v názoru zavedeném

---

obviněného.“srov. VANTUCH, Pavel. K znaleckým posudkům vyžádaných obhajobou po novele trestního řádu. Bulletin Advokacie, 2002, roč. 9, č. 4, s. 33.

⁵⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. III ÚS 617/2000, které nedovoluje provádět tzv. selekci důkazů.

⁵⁸ V novelizovaném znění: Za důkaz může sloužit vše ... Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit, nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyžádal orgán činný v trestním řízení, ale předložila jej některá ze stran, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.

⁵⁹ Bližší info VANTUCH, Pavel. K znaleckým posudkům předloženým stranou a k výsledku jejich zpracovatele. Trestní právo, 2003, roč. 8, č. 5, s. 20.

⁶⁰ Z důvodové správy k novele č. 292/1993 Sb., vyplývalo ratio legis, podle kterého by měl znalec dospět k stejnému závěru bez ohledu na objednatele.

⁶¹ To znamená i právo soudu jej pro nadbytečnost neprovést. Srov. Rozhodnutí Krajského soudu České Budějovice ze dne 11. 9. 1994, sp. zn. 4 To 475/94, ve kterém se uvádí, že zásada uvedená v § 89 odst. 2 větě druhé nevylučuje, aby znalecký posudek, který vyžádal orgán činný v trestním řízení, ale předložil jej v hlavním líčení obhájce obžalovaného, soud po prostudování odmítl jako nadbytečný a rozhodl, že jej neprovede (§ 216 odst. 1 TŘ). Nadbytečnost provedení takového důkazu v hlavním líčení nebo veřejném zasedání nemůže však náležet jen v skutečnosti, že ve věci byl k posouzení otázek, pro jejichž objasnění je třeba odborných znalostí, orgány činnými v trestním řízení znalecký posudek již opatřen. Stejně VANTUCH, Pavel. K znaleckým posudkům vyžádaných obhajobou po novele trestního řádu. Bulletin Advokacie, 2002, roč. 9, č. 4, s. 35.

⁶² Blíže VANTUCH, Pavel. Znalecké posudky vyžádané obhajobou. Právní rádce, 2002, roč. 10, č. 4, s. 28.

judikaturou⁶³, kdy nyní lze se stranou předloženým znaleckým posudkem nakládat od počátku jako se znalecký posudkem dle § 89 odst. 2 TŘ, soud nemusí znalce poučovat a teprve od toho momentu nakládat s posudkem jako se znaleckým posudkem ne jenom listinným důkazem dle § 112 TŘ, což značně přispívá k transparentnosti dokazování před soudem.

Dalším atributem znaleckého posudku je jeho vázanost na skutkové okolnosti. Znalecký posudek je posudkem, který se vztahuje ke konkrétní trestní věci, proto posudek vypracovaný v jiné trestní věci, byť by se týkala tytéž osoby, není znaleckým posudkem podle trestního řádu, ale může být podle okolností považován za důkaz listinný.⁶⁴

2.3 Složení znaleckého posudku

Znalecký posudek se podle § 13 vyhlášky č. 37/2001 Sb. skládá ze tří částí, a to z nálezu, posudku a znalecké doložky. Všechny tři části jsou v znaleckém posudku obligatorní, znalec nemůže pouze uvést své expertní závěry, aniž by nevedl skutečnosti, se kterými se v průběhu přípravy seznámil, postup, kterým použil pro jejich posouzení a o které konkrétní výsledky svůj názor opírá.⁶⁵ Pokud by znalecký posudek neobsahoval příslušný logický postup, který znalec použil při své expertní analýze, nebylo by možné tento důkazní prostředek přezkoumat a případně namítat vady a nedostatky.

Podle zmíněného ustanovení prováděcí vyhlášky orgán, který ustanovil znalce, vymezí v opatření o přiřazení úkoly, podle okolností⁶⁶ formou otázek, aby se znalec zabýval pouze skutečnostmi, ke kterým se vyžaduje jeho odborný názor.⁶⁷ Písemný posudek se pak odevzdává sešitý, očíslovaný, se znaleckou pečeti⁶⁸ a znaleckou doložkou na poslední straně, která obsahuje označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky a číslo položky, pod kterou je posudek zapsán v znaleckém deníku.

Znalec se při posuzování otázky důležité pro trestní řízení soustřeďuje na skutečnosti nastalé, které podrobuje expertní analýze v rámci oboru, ve kterém působí a otázky právního zhodnocení nechává orgánům činným v trestním řízení⁶⁹. Znalci proto nesmějí řešit např. otázky

---

⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 1978, sp. zn. 1 To 22/87 pozměněn Rozhodnutím Krajského soudu České Budějovice ze dne 11. 9. 1994, sp. zn. 4 To 475/94, ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 402.

⁶⁴ FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 356.

⁶⁵ Srov. §13 odst. 2 ZnalV: v posudku uvede znalec popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel (nález)

⁶⁶ Problémy, které toto ustanovení činí v praxi, jsem se již zabývala.

⁶⁷ Srov. §13 odst. 2 ZnalV: ...a výčet otázek, na které má odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky (posudek)

⁶⁸ Náležitosti jsou obsahem §7 vyhl. 37/1967 Sb.

⁶⁹ Podle Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1998, sp. zn. 5 Tz 1/98-II znalecký posudek nelze odmítnout jen proto, že znalec se nad rámec svého oprávnění vyjadřoval i k otázkám právním. Skutečnost, že znalec ve svém posudku zaujme stanovisko k otázce, jejíž zodpovězení přísluší soudu, nečiní tento posudek nepoužitelným,

vinz či nevinu obviněného, vyslovit se, zda obviněný byl v době spáchání činu přičetný, či nikoli, že poranění poškozeného je těžkou újmou na zdraví, nebo jen ublížením na zdraví, nebo že nejde ani o ublížení na zdraví...je-li pochybná otázka přičetnosti, mohou se znalci vyslovit jen o tom, jaký byl duševní stav obviněného v době činu; posoudit, zda je tento stav stavem nepřičetnosti či není, je věcí orgánu činného v trestním řízení.⁷⁰

Důkazní význam může mít posudek, jehož závěry jsou kategorické, nikoli tedy posudek formulující své závěry jako pravděpodobné. Ničemu však nebrání, pokud znalec poskytne své odpovědi v podobě alternativ, v případech, kdy mu skutkový stav neumožňuje stanovit jediné řešení. Posudek se do spisu zakládá v písemné podobě, ale není vyloučeno ani, aby byl podán ústně do protokolu. Jakou formou má znalec podat posudek, bude určeno v opatření o přibrání znalce. Nicméně zákon⁷¹ stanoví, že znalecké ústavy vyjmenované v §21 odst. 1. a 2. ZZT podávají posudky písemně.⁷²

2.4 Provádění důkazu

Trestní řád v ustanoveních § 106 a následujících TR upravuje procesní náležitosti provádění důkazu znalcem, přičemž stanovuje odlišnosti od postupu, který se používá při výslechu svědka. Ještě předtím, ale uvádí důvody pro samotné přibrání znalce. Otázku přibrání znalce řeší trestní řád v § 105 odst. 1 tak, že si orgán činný v trestním řízení přibere znalce z důvodu, že k objasnění otázky nepostačuje odborné vyjádření⁷³. Orgánem, který rozhoduje o přibrání znalce, je, v závislosti od stádia trestního řízení, takový orgán, který v přípravném řízení považuje znalecký posudek za nezbytný pro rozhodnutí, státní zástupce v případech pokud byla věc vrácena k došetření a v řízení před soudem předseda senátu.⁷⁴

2.4.1 Předvolání

K provedení znaleckého důkazu se znalec, podobně jako svědek, předvolává. V předvolání musí být znalec upozorněn na následky nedostavení se, které jsou blíže specifikovány v § 66 TR, a na povinnost bezodkladně oznámit skutečnosti, pro které by byl

---

pokud obsahuje odborné poznatky a zjištění, z nichž znalec tento právní závěr učinil a které umožňují, aby si soud tentýž nebo jiný takový závěr dovodil sám.

⁷⁰ FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2006, s. 358.

⁷¹ § 110 odst. 2 TR první věta, § 22 odst. 1 ZZT.

⁷² Dále jsou znalecké ústavy v posudku povinny uvést osobu, která posudek vypracovala a může být v případě potřeby jako znalec slyšena, pokud jde o případ, kdy zákon vyžaduje dva znalce, znalecký ústav uvede obě tyto osoby

⁷³ K otázce přibrání znalce před zahájením trestního stíhání a problémy s tím spojenými srov. Blíže HASCH, Karel. K některým otázkám provádění důkazů v trestním řízení. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 5, s. 4-8.

⁷⁴ Dalšími otázkami navazujícími na přibrání znalce se zabývám v dalších částech této práce.

vyločen nebo které mu jinak brání být ve věci činný jako znalec.⁷⁵ Předvolání dále obsahuje poučení o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku.⁷⁶

Všechna poučení a důsledky porušení zákonných povinností se vztahují i na posudky předložené stranou. Oproti postupu při předvolání svědka, kdy svědka lze, po neúspěšném předvolání, předvést a uložit mu pořádkovou pokutu, znalcovu přítomnost lze vynucovat pouze pořádkovou pokutou, nikoli předvoláním. Nevyhnutelností je, aby byl znalec při provádění znaleckého úkonu vázán slibem⁷⁷, znalec zapsaný v seznamu se na složený slib pouze odvolává, zatímco znalec ad hoc musí složit slib vždy před podáním konkrétního posudku.

Trestní řád stanoví, ve kterých případech je k objasnění skutečnosti nutno přibrat znalce dva, obecně však postačuje přibrat jednoho. Posudky dvou znalců jsou obligatorní v případě prohlídky a pitvy mrtvoly dle § 115 TŘ, je-li podezření, že smrt byla způsobena trestním činem, přičemž je vyloučeno, aby znalecký posudek vypracoval ošetřující lékař, který léčil zemřelého pro nemoc, která bezprostředně přecházela jeho smrti.⁷⁸ Dále, jde-li o objasnění jiné zvláště důležité skutečnosti, například obásnění skutečností týkajících se technických a technologických okolností zvláště těžké dopravní nehody na železnici, havárie letadla, jaderného zařízení apod.⁷⁹

Zákon má na mysli v těchto případech znalce ze stejného oboru i odvětví. Praxe se však v některých případech nebrání přibrání znalců ze stejného oboru, ale různých odvětví, jak by tomu mohlo být k příkladu u prohlídky a pitvy mrtvoly, kdy lze využít odborné znalosti znalce z odvětví soudního lékařství a patologické anatomie za předpokladu, že druhý znalec má atestaci ze základního potřebného odvětví či oboru⁸⁰. U objasňování zvláště důležité skutečnosti, která vyžaduje znalosti z více oborů, lze přibrat i znalce jak z různých oborů, tak odvětví. Jednodušší skutečnosti lze objasnit i jen za pomoci konzultanta, o kterém jsem se již zmínila.

Dle znění § 116 odst. 1 TŘ vyžaduje současná úprava pouze jednoho znalce k vyšetření duševního stavu obviněného. Stejně ustanovení před účinností novely č. 265/2001 Sb., vyžadovalo znalce dva. Zákon o soudnictví ve věcech mladistvých⁸¹ vyžaduje, pro vyšetření

---

⁷⁵ Srov §11 ZZT.

⁷⁶ Srov. § 346 trestního zákoníku, zákon č.40/2009 Sb., v.z.p.p, trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku.

⁷⁷ Náležitostem a právní úpravě slibu jsem již v práci pojednala.

⁷⁸ § 105 odst. 4 TŘ

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 446.

⁸⁰ Přiměřeně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1991, sp. zn 7 To 8/91 a Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 1976, sp. zn Třfj 30/76

⁸¹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

duševního stavu mladistvého, dva znalce obligatorně. Novela č. 265/2001 Sb. se tohoto ustanovení nedotkla.

2.4.2 Výslech znalce

Dalším stádiem v provádění důkazu znaleckým posudkem je výslech znalce⁸². Toto stádium není obligatorní, v třetím odstavci § 108 TŘ zákon umožňuje od výslechu znalce v přípravném řízení upustit, nemá-li policejní orgán ani státní zástupce o spolehlivosti a úplnosti písemně podaného znaleckého posudku pochybnosti. V hlavním líčení lze při splnění podmínek §211 odst. 5⁸³ přečíst znalecký posudek nebo protokol ze znalecovy dřívější výpovědi. K otázce výslechu znalce se pojí i otázka, kdo bude výslech provádět.

S postavením posudků předložených stranou na stejnou důkazní úroveň jako těch předložených orgány činnými v trestním řízení, došlo i k vyrovnání možnosti provést důkaz tou stranou, jež posudek přeložila⁸⁴. Soud si vyhrazuje spíše právo provést důkaz výslechem znalce ve sporných či obzvlášť obtížných případech, zejména u posudků znaleckých ústavů⁸⁵, jinak na žádost obhajoby nebo obžaloby může žádající straně umožnit, aby výslech provedla.⁸⁶

V soudní praxi se postupuje tak, že se znalec zpravidla na písemný posudek odvolá a stvrdí jej, pokud nemá nic k doplnění a nerozporuje jeho správnost a úplnost.⁸⁷ Vzhledem k zásadě ústnosti a bezprostřednosti bývá ale častěji znalec vyzván, aby posudek, nebo alespoň stěžejní části přednesl, a pokud to nelze, alespoň přečetl.⁸⁸ Pokud nebyl posudek zpracován a odevzdán v písemné podobě, zákon stanoví povinnost znalci nadiktovat tento posudek při výslechu do protokolu.⁸⁹ Za situace, kdy posudek podává více znalců, se aplikuje § 108 odst. 2 TŘ tak, že pokud vícero přibraných znalců dospělo po vzájemné poradě k souhlasným závěrům,

---

⁸² Právní úprava výslechu znalce se nenachází pouze v §108 TŘ, přiměřeně se použijí i ustanovení § 210 a §211 odst. 5. v hlavním líčení, ve veřejném zasedání §235 odst. 2.

⁸³ Aby bylo možné pouze přečíst znalecký posudek nebo protokol o výpovědi znalce, musí být tento dle §106 poučen, nesmějí být pochybnosti o úplnosti posudku a státní zástupce i obžalovaný s tím musí souhlasit.

⁸⁴ Novela č. 265/2001 Sb., novelizovala i §215 odst. 2 TŘ, kdy novelizované znění umožňuje státnímu zástupci, obžalovanému a jeho obhájci žádat o možnost provést důkaz, zejména výslech svědka nebo znalce. Novela na tomto místě posiluje kontradiktornost řízení a posiluje aspekt práva na spravedlivý proces, a to rovnost zbraní, srov. čl. 6 odst. 1, 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod.

⁸⁵ VANĚČEK, Petr. K provádění důkazů v hlavním líčení. *Trestní právo*, 2004, roč. 9, č. 1, s. 8.

⁸⁶ Srov. VANTUCH, Pavel. K znaleckým posudkům předloženým stranou a k výslechu jejich zpracovatele. *Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 5, s. 22-23.

⁸⁷ Srov. ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář...*, s. 970.

⁸⁸ Srov. Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 2. 1999, sp. zn. 7 To 388/98, podle kterého samotným vyjádřením znalce, který se odvolává na znalecký posudek a jej stvrzuje, ještě není proveden důkaz znaleckým posudkem. Z takového vyjádření není zřejmé, co je obsahem posudku a jaké závěry znalec stvrzuje. Je proto v takovém případě třeba, aby soud vyzval znalce, aby posudek přednesl, popř. není-li to možné, aby byl znalecký posudek přečten.

⁸⁹ Stejný postup se analogicky uplatní u posudku předloženého stranou podle §110a TŘ a posudku znalce ad hoc, kdy se zdůrazňuje povinnost poučit znalce strany podle § 106 TŘ a vzít znalce ad hoc do slibu, nakořím se právní úprava u těchto znalců vyznačují odchylkami

podá za všechny posudek ten z nich, jehož sami k tomu určili; různí-li se závěry znalců, je třeba vyslechnout každého zvlášť.⁹⁰

Speciální situace při výslechu znalce nastává při aplikaci ustanovení o vadách posudku, ke kterému se vyjadřuje i judikatura v rozhodnutí 4 To 9/86⁹¹. Podle tohoto soudního rozhodnutí, za situace, kdy je třeba podle § 109 věta druhá TR přibrat nového znalce: „*musí nový znalec podat znalecký posudek, v němž se ovšem musí vyrovnat i s předchozím znaleckým posudkem. Jestliže byly podány dva znalecké posudky k téže otázce, soud v hlavním líčení je povinen provést důkaz oběma posudky, vyslechnout zpracovatele obou posudků a při hodnocení důkazů a zjišťování skutečného stavu věci se s oběma posudky vypořádat tak, aby bylo zřejmé, který z posudků bere za základ svého rozhodnutí a z jakých důvodů*“.

2.5 Hodnocení důkazu

2.5.1 Zásada volného hodnocení důkazů

Podaný posudek hodnotí orgány činné v trestním řízení volně jako každý jiný důkaz⁹². K tomu se vyjádřil i Ústavní soud v rozhodnutí III. ÚS 299/06⁹³, ve kterém se uvádí, že „*znalecký posudek je nepochybně významným druhem důkazních prostředků a v rámci dokazování v trestním řízení mu přísluší významné místo. Nelze však pustit ani na okamih ze zřetele, že ze stěžejních zásad dokazování v trestním procesu vyplývá požadavek kritického hodnocení všech důkazů, včetně znaleckého posudku...Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, slepě důvěřovat závěrům znalce by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat*“.

Volné hodnocení umožňuje orgánům činným v trestním řízení nebýt posudkem bezpodmínečně vázány, právě naopak jej musí podrobit pečlivému prozkoumání z vícera hledisek. Šámal k nejdůležitějším řadí, z hlediska obecných náležitostí, např. zda posudek obsahuje nález, vlastní posudek i znaleckou doložku, dále zda ho podal znalec zapsaný do seznamu znalců či znalec přibraný ad hoc, zda je třeba např. přihlédnout k odborným kvalitám znalce, zda znalec odpověděl na všechny položené otázky, zda ve znaleckém posudku nejsou vnitřní rozpory a jaké jsou příp. jejich příčiny, zda znalecký posudek není v rozporu s dalšími ve věci provedenými důkazy, zejména jinými znaleckými posudky a odbornými vyjádřeními apod.⁹⁴. K dalším hlediskům patří zejména, zda přihlédl ke všem skutečnostem, které mají význam pro

⁹⁰ Srov. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 4. 1995, sp. zn. 1 To 16/95.

⁹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 1986, sp. Zn. 4 To 9/86.

⁹² § 2 odst.6 TR.

⁹³ Nálež Ústavního soudu ČR ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III ÚS 299/2006.

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 403.

podání posudku, zda závěr opřel jen o skutečnosti věrohodné, zda jsou správné vědecké metody, které znalec použil, zda úroveň daného oboru vědy dovoluje řešení zaujaté znalcem, zda závěr znaleckého posudku logicky vyplývá ze skutkových předpokladů a zda závěr znalce je v souladu s jinými objektivně prověřenými důkazy ve věci.⁹⁵

2.5.2 Kategorie hodnocení

Hodnocený znalecký posudek lze posuzovat na základě tří kategorií, a to zákonnost znaleckého posudku, jeho relevantnost, věrohodnost a přesvědčivost.⁹⁶ Z hlediska zákonnosti posudku se posuzuje, zda posudek podal znalec do této funkce řádně ustanoven, zda samotné ustanovení proběhlo v souladu se zákonem, zda je náležitě zapsán v seznamu znalců. V této skupině posuzování podléhá revizi rovněž odborná úroveň znalce, zda byl správně poučen a zda neřeší otázky právní či neprovádí důkazy.

Relevantností posudku se rozumí posuzování otázek, které se vztahují a jsou rozhodující pro objasnění otázek důležitých pro trestní řízení. Zvláště může mít tato otázka význam u znaleckých posudků předložených stranou podle § 89 odst. 2. TŘ věty druhé. Jak jsem se již zmínila, trestní řád nikde nestanoví povinnost soudu tento důkaz neodmítnout.

Poslední kategorií hodnocení znaleckého posudku je jeho věrohodnost a přesvědčivost. Tato kategorie vyžaduje jistou úroveň odbornosti i od samotného soudu, aby byl schopný rozpoznat, zda se znalec zabýval relevantními otázkami za použití odpovídajících vědeckých metod. Závažnost a význam posudku v konkrétním případě závisí od jeho logiky, vnitřní jednoty, skloubenosti argumentů, ověřitelnosti použitých metod a především zdůvodnění svých závěrů.

Po posouzení všech výše zmíněných kritérií si orgán činný v trestním řízení udělá úsudek, zda posudek nevykazuje vady, zda není nejasný, rozporuplný nebo neúplný. Pokud shledá nedostatky, postupuje podle ustanovení § 109 TŘ, kdy zákon upřednostňuje, při pochybnostech o správnosti posudku nebo, je-li posudek neúplný, požádání znalce o vysvětlení, jedná-li se o jediného znalce, který posudek podal. Pokud se na posudku podílelo více znalců, tak se vyžaduje vysvětlení v otázce zainteresovaných. Teprve, pokud takový postup nevede k výsledku, přibere se znalec jiný.

Tento nově ustanovený znalec musí podat nový posudek, ale i vyrovnat se se znaleckým posudkem svého předchůdce.⁹⁷ Ve výjimečných zvláště obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, na které zákon reaguje v ustanoveních § 110 odst. 1 TŘ a § 21 odst. 2. ZZT, nebo taky i v případě, že se jedná o posudek původního znalce a znalce

⁹⁵ FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 359.

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 452.

⁹⁷ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 1986, sp. zn. 4 To 9/86.

ustanoveného podle § 109 TŘ, může policejní orgán nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem.

Jestliže se orgán činný v trestním řízení rozhodne od posudku odchýlit, zdůvodní tak v odůvodnění svého rozhodnutí, přičemž nesmí libovolně nahradit odborný názor znalce vlastními laickými úvahami.⁹⁸ Jedině tak pak může být rozsudek řádně přezkoumatelný v dalším stupni.⁹⁹ V rámci přípravy posudku, se dle §107 odst. 3 posudek, vyžádaný obžalobou nebo soudem, doručuje rovněž obhájci, a to na náklady obhajoby, za účelem možnosti obhájce se s posudkem včas seznámit. Zákon ale neuvádí, zda a na čí náklady se doručuje znalecký posudek vyžádaný obhajobou.

2.6 Námitky

Dalším z dopadů, které měla novela č. 265/2001 Sb. na trestní řád byla úprava způsobu rozhodování o přibrání znalce. Z původní formulace, kdy se o přibrání znalce rozhodovalo, v nynější podobě § 105 odst. 1 TŘ přibere orgán činný v trestním řízení znalce opatřením. Proti původnímu rozhodnutí o přijetí, o kterém se rozhodovalo formou usnesení a proti kterému byla přípustná stížnost, nová úprava se zároveň projevila v § 105 odst. 3 TŘ, kdy v souvislosti s přibráním znalce, vymezením předmětu znaleckého posudku i jeho obsahem je zákonem daná možnost vznést námitky.

Šámal rozeznává tři skupiny případů, kdy lze vznést námitku.¹⁰⁰ Podle § 105 odst. 3 TŘ proti osobě znalce lze vznést námitky z důvodů, které stanoví zvláštní zákon. Zde TŘ odkazuje do § 11 odst. 1 ZZT, podle kterého znalec nesmí podat posudek, jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízením, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnosti o jeho nepodjatosti.

Druhým případem, kdy lze vznést námitku podle TŘ, je námitka proti odbornému zaměření znalce. Odborným zaměřením se nerozumí pouze formální zařazení znalce v seznamu znalců, a tudíž případný spor, který by mohl vyplynout z hlediska jeho náležení do příslušného oboru a odvětví v tomto seznamu. Odborné zaměření se může posuzovat taky z hlediska jeho subjektivní odborné úrovně, specializace a odborné kapacity řešit zadaný úkol. Speciální situace, kdy se toto druhé hledisko obzvláště projevuje, je možnost ustanovit znalce ad hoc podle § 24

---

⁹⁸ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 3. 1972, sp. zn. Tsf 1/72 a Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 1986, sp. zn. 4 To 9/86.

⁹⁹ Srov. §125 odst. 1 TŘ.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 447.

ZZT. Státní orgán, dle tohoto ustanovení a za naplnění tří zákonem vymezených okolností, totiž může ustanovit znalce i osobu, která není zapsána do seznamu, ale dle jeho diskrece, má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek, a dále se svým ustanovením vysloví souhlas.¹⁰¹

Posledním případem, kdy lze vznést námitku, je formulace otázek položených znalci. Již před novelou TŘ měly být otázky pro znalce formulované přímo v usnesení, kterým se znalec přibíral, nicméně zákon připouštěl¹⁰² formulaci těchto otázek i mimo předmětné usnesení, co se v praxi značně využívalo. Současná účinná právní úprava přímo nevyžaduje uvedení otázek v opatření o přibrání znalce, což je možné shledat hraničící s principy rychlosti, efektivnosti a hospodárnosti trestního řízení, proto by bylo vhodné de lege ferenda zákonně upravit vymezení znaleckého úkolu formou otázek již v opatření o jeho přibrání.

Zvláštností institutu námitek je neomezení lhůty k jejich uplatnění. „*Námítka je možno vznést kdykoli v průběhu trestního řízení, jakmile byl znalec orgánem činným v trestním řízení přibrán, ale i kdykoli později, když se pro ně objeví důvod. Navíc je možno námítka vznést i v rámci opravného prostředku proti meritornímu usnesení*“.¹⁰³

Zákon přímo nevymezuje, kdo je oprávněn vznést námitku a ani zda jsou tyto osoby odlišné při různých druzích námitek. Pouze z poslední věty §105 odst. 3 TŘ právní věda dovozuje¹⁰⁴, že výkladem pasáže „stanovisko k námitkám uplatněným v rámci opravného prostředku zpravidla tvoří součást odůvodnění rozhodnutí o takovém opravném prostředku“ jsou osobami oprávněnými uplatnit námitku osoby, které se o přibrání znalce vyrozumívají.

V přípravném řízení se dle výkladu bude jednat o obviněného, jeho obhájce, případně zákonného zástupce obhájce a orgán pověřený péčí o mládež. Pokud se, samozřejmě, o přibrání znalce vyrozumí jiná osoba, má dle §105 odst. 3 TŘ zákonné právo i ona námítka namítat. Námítka dále mohou namítat i ostatní strany¹⁰⁵ a v řízení před soudem i státní zástupce. Dle mého názoru toto ustanovení zakládá zcela neopodstatněnou právní nejistotu, která potencionálně může svádět strany k manipulaci a účelnému zdržování řízení vykonstruovanými námitkami i v pokročilejším stádiu řízení.

Na rozdíl od osob oprávněných vznést námitku, zákon v § 105 odst. 3 TŘ vymezuje kdo, v jednotlivých fázích řízení o důvodnosti námitek rozhoduje. V přípravném řízení je to státní zástupce, v řízení před soudem předseda senátu nebo samosoudce, před kterým se v době

---

¹⁰¹ O odlišnostech a specifikách znalce ad hoc jsem již pojednala v části o typologii znalců.

¹⁰² Původní znění 105 TŘ před novelou.

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL, Jan. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní...*, s. 447.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ § 12 odst. 6 TŘ.

vznesení námitek vede řízení a jsou-li námitky uplatněny v rámci opravného prostředku, posoudí je orgán, kterému přísluší o opravném prostředku rozhodnout. Zákon i dále uvádí postup, který státní zástupce, samosoudce nebo předseda senátu uplatní, pokud shledají námitky důvodné či nikoli.

V případě, že dotyčný orgán námitkám vyhoví, a je zde přetrvávající potřeba vyžádání znaleckého posudku pro objasnění důležité otázky v trestním řízení, učiní orgán opatření k vyžádání znaleckého posudku buď jiným znalcem, nebo podle jinak formulovaných otázek. Pokud naopak, shledá, že námitky nebyly důvodné, oznámí své zjištění osobě, která námitky učinila, že nevzhledal k takovému postupu důvody.

Podrobnější úpravu postupu uplatnění první skupiny námitek obsahuje zákon o znalcích a tlumočnících.¹⁰⁶ Jakmile se znalec dozví o skutečnostech, pro které je vyloučen, tedy, lze-li mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnosti o jeho nepodjatosti, oznámí to neprodleně¹⁰⁷. Rovněž se tato povinnost váže na strany řízení. O tom, zda je znalec vyloučen, rozhoduje orgán, který jej pro podání posudku ustanovil, zásadně opatřením.¹⁰⁸ Ustanovení se analogicky uplatní i v případech, kdy znalecký posudek podává státní ústav, státní orgán nebo ústav specializovaný na znaleckou činnost, rovněž vysoká škola nebo jiná specializovaná instituce. Mezeru v právní úpravě otázky podjatosti znalce lze spatřovat za situace, když předkládá posudek strana. V takovém případě o podjatosti bude, s největší pravděpodobností, rozhodovat orgán činný v trestním řízení, předseda senátu v řízení před soudem.

Kromě podjatosti, kterou namítají strany i sám znalec, může znalec odeprít podání posudku¹⁰⁹, a to v případech stanovených zákonem. Podání posudku mu nemůže být uloženo, jako pojistka proti možné podjatosti v § 105 odst. 4 TŘ, kdy znalcem při prohlídce a pitvě mrtvolky nemůže lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, jež smrti bezprostředně předcházela.

---

¹⁰⁶ § 11 odst.2 ZZT.

¹⁰⁷ Podle autorů komentáře (ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář...*, s. 952.) postup znalce při oznamování orgánu činnému v trestním řízení, že je vyloučen, nelze považovat za uplatnění námitek, nakolik znalec může po oznámení jeho přibrání jako znalce namítat nejen to, co by bylo obsahem námitek, ale i další skutečnosti, které mu brání v tom, aby znalecký posudek podal, například skutečnosti vztahující se k dané věci, osobě obviněného, odbornému zaměření či specializaci.

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář...*, s. 953.

¹⁰⁹ V těchto případech §11 odst. 3 ZZT odkazuje do jednotlivých ustanovení o svědčích. Pro trestní řízení právo svědka odeprít výpověď je ustanoveno v §100 TŘ, kdy toto právo má příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. Ke znalci se spíš bude vázat odstavec druhý, který garantuje svědkovi právo odeprít vypovídat, neboť by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, osobám vyjmenovaným v prvním odstavci a jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocíťoval jako újmu vlastní.

3 Znalečné

Znalec má právo na odměnu za podání posudku a úhradu nákladů, které účinně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem. Tomuto institutu, který se označuje jako znalečné, se věnuje TRŘ v ustanovení § 111 kde pouze stanoví, že o náhradě hotových výloh a o odměně za znalecký úkon (znalečné) platí zvláštní právní předpisy. Tím odkazuje právní úprava do § 17 až 19 zákona o znalcích a tlumočnících a do části III a IV vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících spolu s její přílohou stanovující paušální částky odměn a náhrady nákladů na znalecké posudky. Znalečné, jako takové, se skládá z odměny dle stanovených sazeb a z úhrady nákladů, které znalec účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem.

3.1 Odměny

V § 17 ZZT jsou uvedeny tři kritéria, dle kterých se stanovuje výše odměny. Prvním je stupeň odbornosti, potřebný k provedení úkonu, druhým je množství účelně vynaložené práce. Posouzení těchto dvou kritérií je výhradně na orgánu, který o konečné výši znalečného rozhoduje. Původně, před novelizací vyhlášky provádějící zákon o znalcích a tlumočnících vyhláškou č. 77/1993 Sb., prováděcí vyhláška obsahovala odstupňování odměn v závislosti na odbornosti znalců, které hodnotila dle výše dosaženého vzdělání, respektive akademického titulu.¹¹⁰ V dnešní podobě stanoví § 16 ZnalV, že odměna za znalecký posudek, podle míry náročnosti o odbornosti, které si jeho příprava vyžadovala, činí částku 100-350 Kč za hodinu. Poslední, třetí kritérium, je odvislé od vyhodnocení prvních dvou, protože podle třetího odstavce § 17 ZZT se odměna stanovená podle předchozích kritérií¹¹¹ zvyšuje o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je znalec povinen z odměny odvést podle zvláštního právního předpisu.¹¹²

Vyhláška č. 37/1967 Sb. upravuje konečnou výši odměny za znalecký posudek tak, že umožňuje orgánu činnému v trestním řízení, který o znalečném rozhoduje, uplatnit moderační právo a přizpůsobit částku odměny podmínkám, za kterých byl posudek vypracován. Orgán o znalečném rozhodující má možnost zvýšit odměnu za znalecký posudek¹¹³, a to ve třech případech. Až o 20% v odůvodněných případech, je-li posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný, až o 10% jde-li o posudek, kterým je přezkoumáván posudek jiného znalce a až o 50% je-li nutné spěšné provedení úkonu, nebo bylo znalci uloženo provést úkon v den

¹¹⁰ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 109.

¹¹¹ V zákonném znění: podle předchozích odstavců.

¹¹² Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v.z.p.p.

¹¹³ § 20 ZnalV.

pracovního volna, pracovního klidu nebo v noci. Dle posledního čtvrtého odstavce § 20 ZnalV lze všechna tato zvýšení spolu slučovat, a tak by v teorii mohla znalci, například, za revizi posudku spočívající v exhumaci pozůstatků do 24 hodin o svátcích, být udělena odměna ve 180%tní výši.

§ 21 ZnalV uvádí možnost snížení odměny za znalecký posudek. Na rozdíl od zvyšování odměn za znalecké posudky, kdy je interval určený horní hranicí, vyhláška u snížení počítá s paušálními 20 %ty z výše stanovené dle § 16. Odměna za znalecký posudek se snižuje u často se opakujících jednoduchých znaleckých posudků spočívajících v odborném zjišťování v podstatě stejných skutečnostech, zejména v provádění zkoušek pomocí speciálního zařízení, popřípadě laboratorního postupu. Na toto snížení lze nahlížet jako na snížení kvalitativní. Znalecká vyhláška však obsahuje i mimořádné snížení nebo odepření odměny, které má povahu spíše sankční. Státní orgán, dle § 27 ZnalV, je oprávněn stanovit odměnu v rámci sazby snížené až na polovinu, jestliže znalece provedl úkon opožděně nebo nekvalitně, v případech, kdy půjde o zvlášť závažný případ nekvalitně provedeného posudku, může státní orgán odměnu úplně odepřít.

Odměna za znalecký posudek může být určena dvěma způsoby, sazbou dle § 16 ZnalV v kombinaci s § 20 a 21 tytéž vyhlášky, nebo podle § 23 odkazujícího na přílohu k vyhlášce č.37/1967 Sb., kde jsou uvedeny paušální částky odměn a náhrady nákladů za znalecké posudky. Veškerá ustanovení této Přílohy upravují odměny v souvislosti se znaleckými posudky vyžádanými v trestním řízení, které souvisí s prováděním pitev¹¹⁴.

3.2 Účelně vynaložené náklady

Kromě odměny se znalečné skládá i z nákladů, které znalec účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem. Náhradám se věnuje § 18 ZZT a mezi účelně vynaložené náhrady řadí demonstrativním výčtem cestovní výdaje, náhradu ušlé mzdy při předvolání ke státnímu orgánu, náklady, které znalec uhradil podle § 14 odst. 2 ZZT, tedy za použití přístrojů a jiných zařízení, věcné náklady a náklady spojené s přibráním pracovníků pro pomocné práce. Zákon dále počítá i se vznikem dalších nákladů, například při přibrání konzultanta má znalec nárok na náhradu nákladů s tím spojených pouze pokud státní orgán, který jej jako znalce ustanovil, s jeho přibráním vyslovil souhlas a dále upravuje situaci, kdy znalci nevzniká nárok na náhradu mzdy při předvolání ke státnímu orgánu, pokud je vůči organizaci při předvolání v pracovním poměru.

Blíže rozvedeny jsou ve vyhlášce č. 37/1967 Sb. náhrady cestovních a jiných výdajů, o kterých § 28 ZnalV stanoví, že se znalec, který podává posudek má nárok jednak na náhradu cestovních a jiných výdajů, a to podle obecných předpisů o náhradě cestovních, stěhovacích a

---

¹¹⁴ Srov. Přílohu k vyhlášce č. 37/1967 Sb., tzv. „pitevny paušál“ zavedený vyhláškou č.432/2002 Sb.

jiných výdajů při pracovních cestách, náhradu hotových výdajů, mezi které náleží i částky, které znalec zaplatil za použití zařízení nebo pomůcek organizaci při provedení znaleckého úkonu a za pomocné práce, jednak na náhradu mzdy za dobu strávenou podáním ústního znaleckého posudku při jednání před státním orgánem, včetně čekací doby a doby strávené na cestě k jednání a zpět, jestliže se jedná o dobu, která se kryje s jeho pracovní dobou.¹¹⁵ Dále se v tomto ustanovení upravuje poskytování záloh znalci z důvodu pokrytí nákladů na vyhotovení posudku, které mohou být značné výše, účtování a předkládání dokladů za účelem poskytnutí náhrady hotových výloh a účtování odměny, kterou znalec poskytl za provedení pomocných prací jiné osobě.

Celkově je možné náhrady nákladů znalce rozdělit do tří skupin, a to cestovní výdaje, hotové výdaje a náhrada mzdy.¹¹⁶ První kategorie je komplexně upravena pracovní právními předpisy¹¹⁷ a jejich aplikace v praxi obecně nečiní problémy. Samotná vyhláška se u hotových výdajů zmiňuje pouze o náhradách částek vynaložených na použití zařízení a pomůcek a za pomocné práce, nicméně se tato kategorie chápe i jako zůstatková a zahrnuje náklady, které nejsou cestovní ani za mzdu, ale byly znalcem vyloženy v souvislosti s vypracováním posudku, zejména kancelářské pomůcky, tisk, vazba posudku a poštovné. Režim náhrady hotových výdajů je upraven ve čtvrtém odstavci § 28 ZnalV, kdy se tyto výlohy znalci hradí na základě předložených dokladů.

Na rozdíl od cestovních náhrad je otázka hotových náhrad sporná a byla řešena i Vrchním soudem v Praze v několika soudních sporech.¹¹⁸ V prvním případě byla řešena i otázka výše náhrady nákladů, na které má nárok znalecký ústav při vypracovávání znaleckého posudku, neboť je těžké oddělit náklady pouze na jeden konkrétní posudek. Řešením by dle judikatury mohlo být následování příkladu advokacie, kde se náhrada nákladů stanovuje režijním paušálem. Právě i proto, že režijní paušál lze použít jak na advokátskou kancelář, tak i v případě zastupování jediným advokátem, není rozhodující u znaleckého, zda se jedná o ústav nebo znalce jako fyzické osoby, neboť režijní náklady u obou skupin skutečně existují.¹¹⁹

V jiném případě Vrchní soud reaguje na předešlé rozhodnutí ohledně režijních nákladů a jejich účtování: *„Náklady spojenými se znaleckým posudkem je třeba rozumět takové náklady, které byly účelně vynaložené, a to v souvislosti s podaným znaleckým posudkem, přičemž tato souvislost musí být bezprostřední a musí mít takový vztah ke konkrétnímu znaleckému posudku, že bez vynaložení nákladů by*

¹¹⁵ Výjimka v § 18 odst. 3 ZZT.

¹¹⁶ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 116.

¹¹⁷ § 156 a násl. zákoníka práce.

¹¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 9. 2002, sp. zn. 4 Cmo 61/2001 a Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 12. 2006, sp. zn. 2 Cmo 186/2006.

¹¹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 9. 2002, sp. zn. 4 Cmo 61/2001.

znalecký posudek nebylo možno vypracovat. Může se jednat i o jiné náklady, než jsou demonstrativně uvedeny v ustanovení § 18 odst. 2 ZnalZ, avšak za předpokladu, že splňují výše uvedené kritérium. Znalcem účtované „režijní náklady znaleckého ústavu“ nejsou náklady, které byly vynaloženy bezprostředně v souvislosti se znaleckým posudkem. Jejich výše pro předmětný znalecký posudek je přesně nevyčíslitelná. Takto obecně vyúčtované „režijní náklady“ znaleckého ústavu nelze považovat za náklady účelně vynaložené v souvislosti se znaleckým posudkem. Účtování režijních nákladů bez bližší specifikace je zároveň v rozporu s ust. § 28 odst. 4 ZnalV, které požaduje předložení dokladů při náhradě hotových výloh znalce¹²⁰. Závěrem z těchto dvou případů by mohlo být konstatováno, že i přes zjevnou obtížnost vyčíslení náhrady hotových výdajů, nelze použít paušální sazby k obcházení zákona, vždy je potřeba co nejpřesněji oddělit a vyúčtovat konkrétní náklady, aby mohly být znalci nahrazeny v souladu s § 28 odst. 4 ZnalV.

Třetí skupinu tvoří náhrada ušlé mzdy, na kterou má znalec právo při předvolání k státnímu orgánu tak, jak je charakterizovaná v § 28 odst. 1 písm. b) ZnalV. Právní úprava v pátém odstavci tohoto ustanovení odkazuje pro uplatnění nároku na náhradu mzdy na postup, který se v takovém případě použije na svědka a dále lze i z prvního odstavce interpretovat, že výchozím právním předpisem pro aplikaci těchto náhrad bude zákoník práce¹²¹. Náhrada mzdy podléhá stejným procesním pravidlům jako odměna a náhrada nákladů, neboť to tak stanoví § 25 odst. 1 ZnalV.

O náhradě mzdy tedy rozhoduje orgán, který si vyžádal znalecký posudek, přičemž mu sám zaměstnavatel znalce při svého předvolání zaměstnance k jednání, na formuláři k tomuto předvolání přiloženém, poskytne potřebné údaje, jako je hrubý hodinový výdělek, délku pracovní doby, zda v ní v ten den ještě může pokračovat a podobně. Judikatura se zabývala i verzí náhrady ušlé mzdy u znalce, který je jinak výdělečně činný než v pracovním poměru, což by ho mohlo teoreticky diskriminovat, vzhledem k tomu že se v § 28 odst. 1 písm. b) uvádí pouze náhrada mzdy. Krajský soud v Plzni dovodil, že takovému znalci náleží za podaný znalecký posudek i náhrada za ztrátu výdělků za dobu strávenou při podání znaleckého posudku před státním orgánem.¹²²

3.3 Výše znalečného v závislosti na druhu posudku

Samotné stanovení výše odměn a náhrad nákladů posudků závisí od toho, zda se v konkrétním případě jedná o posudek mimo řízení nebo posudek vyžádaný v řízení. O posudku mimo řízení se zmiňuje ZnalV v §29, kdy stanovuje, že v případě posudků provedených na žádost organizace¹²³ na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr, řídí se odměny a

¹²⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 12. 2006, sp. zn. 2 Cmo 186/2006.

¹²¹ Ustanovení § 151 a násl. zákoníka práce.

¹²² Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 6. 1999, sp. zn. 14 Co 554/1999.

¹²³ § 30 odst.2 ZnalV se organizací rozumí přiměřeně i právnické osoby a podnikající fyzické osoby .

náhrady znaleckého posudku podle právního předpisu, který se obecně použije na odměňování takových prací. Právní úprava na tomto místě odkazuje do zákoníku práce¹²⁴, který sám obsahuje úpravu cestovních náhrad, náhrad za promeškaný čas apod. Zákoník práce se rovněž bude dle §29 ZnalV vztahovat i na odměňování znaleckých posudků provedených na základě smlouvy mezi znalcem a občanem. V právní vědě¹²⁵ existují však i názory, kdy se na znalecký posudek nahlíží jako na dílo, ve smyslu občanskoprávním a odměňování za takový posudek spadá výhradně do režimu jejich vzájemné dohody, zda se budou řídit pracovněprávní úpravou nebo kompletně zásadou smluvní volnosti stran.

3.4 Charakter znalečného a řízení o něm

3.4.1 Charakter znalečného

Jisté prolínání právních oborů u institutu znalečného lze pozorovat kromě u otázky odměňování posudků také v souvislosti s otázkou samotného charakteru znalečného. Vrchní soud v Praze se v případě Cmz 38/1992¹²⁶ vyjadřuje k povaze znalecké činnosti a i když se na tuto činnost obvyčejně nahlíží jako na důležitou součást dokazování a trestního řízení, motivace znalců podávat znalecké posudky však může záležet čistě v ekonomickém aspektu této činnosti. Z toho vychází jeho závěr, že znalecká činnost spadá pod definici podnikání¹²⁷ dle obchodního zákona. Na tento judikát reflektovala i právní věda: „*Zatímco původní pohled na znaleckou... odměnu všech druhů posudků... byl vykládán jako odměna za činnost na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr nebo alespoň se při stanovení takové odměny tyto předpisy aplikovaly přiměřeně, tak v současné době je třeba toto ustanovení vyhlášky považovat za překonané. Při chápání charakteru odměny znalce... bude třeba vycházet z § 2 ObchZ a § 3 odst. 2 písm. d) ŽZ, podle kterých je znalecká... činnost samostatnou výdělečnou činností (podnikáním), jehož pojmovým znakem je vytváření zisku*“.¹²⁸ Proto se domnívám, že lze spatřovat posun v způsobu odměňování znalců, kdy sazby odměn dle vyhlášky se považují za zákonem určenou výši, nicméně je důraz přesouvá na dohodu stran založenou na zásadě smluvní volnosti a v podstatě soutěže o zisk z výdělečné činnosti.

3.4.2 Základní procesná úprava

Zákon o znalcích a tlumočnících neupravuje řízení o odměnách a náhradách nákladů, pouze v §19 odst. 2 ZZT, který se zabývá povinnostmi vyúčtovat odměnu a náhradu nákladů

---

¹²⁴ Zákon č.262/2002 Sb., vzpp.

¹²⁵ Srov. DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 90.

¹²⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1993, sp. zn. Cmz 38/1992.

¹²⁷ Podle §2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, se podnikáním rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem, na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

¹²⁸ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 107.

znalcem, je stanoveno, že výši odměny a náhrady nákladů určí orgán, který znalce ustanovil. Vzhledem k tomu, že využití znaleckých posudků není vlastní pouze trestnímu řízení, postup u jednotlivých orgánů se může lišit.¹²⁹ ZnalV v § 25 poskytuje podrobnější úpravu řízení o odměnách a náhradě nákladů a pro jednotlivá řízení u rozdílných orgánů představuje jednotící úpravu alespoň v některých otázkách. Doplňuje znění § 19 odst. 2 ZZT tak, že o odměně a náhradě nákladů, popřípadě i o náhradě mzdy znalce, rozhodne státní orgán, který si vyžádal znalecký posudek v rámci řízení, v němž byl znalecký úkon proveden. Dále toto ustanovení prováděcí vyhlášky demonstrativním výčtem uvádí sjednocující kritéria pro hodnocení znaleckých úkonů.

Na znaleckém posudku se hodnotí především povaha a rozsah úkonu a stupeň odborné kvalifikace potřebné k jeho provedení, a to v každé z položek provedeného úkonu. Rovněž charakter a účelnost pomocných prací podle §18 odst. 2 s tím, že studium spisu při znaleckém úkonu je zpravidla součástí tohoto úkonu. Sjednocujícími kritérii mohou být i přiměřenost doby trvání úkonu, a to též porovnáním s obdobnými odbornými úkony a částkami odměn za ně účtovanými, dodržení stanovené lhůty znalcem, zejména bylo-li uloženo spěšné provedení úkonu, a zda úkon spočíval v přezkoumávání posudku provedeného jiným znalcem.

3.4.3 Vyúčtování

Znalec je podle § 19 odst. 2 ZZT povinen znalečné vyúčtovat zároveň s podáním posudku, konečnou výši určí orgán činný v trestním řízení, v řízení před soudem předseda senátu nebo samosoudce, který znalce ustanovil, a to v pořádkových lhůtách, které zavedla pro účely stanovení výše znalečného a jeho úhrady novela TŘ č. 265/2001 Sb. Podle ustanovení § 111 odst. 2 TŘ určí výši znalečného příslušný orgán bez zbytečného odkladu, nejpozději do dvou měsíců od vyúčtování znalečného a samotné znalečné je, jak dále uvádí navazující třetí odstavec § 111 TŘ, znalci třeba uhradit bez zbytečného odkladu po jeho přiznání, nejpozději do 30 dnů. Pokud ale orgán, který o znalečném rozhoduje, nesouhlasí se znalcem vyúčtovanou výši znalečného,

---

¹²⁹ V občanském soudním řízení vystupuje znalec jako zúčastněná osoba, což je osoba odlišná od účastníků řízení, nicméně procesní práva má pro určitý úsek řízení, kterým je rozhodování o znalečném. Podobně jako v trestním řízení, srov. § 139 a násl OSŘ, soud rozhoduje o přiznání znalečného na základě vyúčtování, které znalec předkládá spolu s posudkem nebo do tří dnů od jeho výpovědi. O znalečném se rozhoduje usnesením, které se znalci doručuje a proti kterému má právo podat odvolání. Jinak se znalečné vyplácí ve lhůtě nejpozději dvou měsíců od právní moci usnesení o jeho přiznání. Ve správním řízení podle správního řádu záleží na tom, kdo znalecký posudek obstaral, neboť si podle § 79 odst. 3 SR nese správní orgán i účastník sám náklady na své důkazy. U znaleckých posudků účastníků nejčastěji půjde o posudky řídící se svobodou smluvní volnosti uzavřené dohody se znalcem v rámci výkonu jeho funkce v občansko, obchodně, případně pracovněprávní rovině (srov. § 12 odst. 2 ZZT). Řízení o nárocích znalce za posudek podaný pro orgán veřejné správy se řídí dle ustanovení § 25 ZnalV, tudíž o odměně a náhradě nákladů rozhodne v tom konkrétním správním řízení orgán veřejné moci. Do rozhodnutí orgánu veřejné moci má znalec právo podat odvolání podle § 81 a násl SR. Právní úprava řízení o náhradě nákladů znalce je v soudním řádu správním stručná, podle § 58 odst. 2 SRS má znalec právo na náhradu hotových výdajů a odměnu za znaleckou činnost, přičemž výši této odměny stanoví zvláštní právní předpis.

rozhodne usnesením o nové výši znalečného.¹³⁰ Proti tomuto usnesení je znalec oprávněný podat stížnost s odkladným účinkem¹³¹.

Co se týče samotného vyúčtování znalečného, to se řídí postupem podle § 19 ZZT a záleží na formě, v jaké se posudek před orgán, který ustanovil znalce, předkládá. Pokud se posudek podává ústně nebo se na ústním jednání stvrzuje, provede se vyúčtování rovněž ústně do protokolu, který se při provádění úkonu pořizuje. V těchto případech je znalec povinen současně se svým posudkem předložit i všechny potřebné doklady sloužící k podložení vyúčtovaných nákladů.

Za situace, že je znalecký posudek předkládán v písemné formě, předkládá se společně s ním písemné vyúčtování, které ale není součástí posudku, nezpracovává se do něj, ale odevzdává se jako příloha, která se zakládá do spisu. Obecně pak vyúčtování obsahuje údaje, které slouží k identifikaci projednávané věci, identifikaci znalce, posudku, specifikaci jednotlivých úkonů a jim odpovídajících odměn a doložení vyúčtovaných nákladů, pokud je potřeba je dokládat, přičemž se stvrzuje vlastnoručním podpisem znalce, případně otiskem razítka, nikoli však úřední pečeti.¹³²

3.4.4 Rozhodnutí o znalečném

Institut znalečného svou povahou nabízí k prolínání více právních odvětví nejen veřejného, ale i soukromého práva. Dalším možným střetem, těchto dvou odvětví veřejného práva, je samotná povaha rozhodnutí o znalečném, kterou se zabýval i Ústavní soud ve svém nálezu I. ÚS 360/03¹³³. V ústavní stížnosti se stěžovatel s titulem MUDr. se domáhal¹³⁴ zrušení několika ustanovení vyhlášky k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, neboť se domníval, že tím, že mu byla snížena výše znalečného, než jaká byla výše, kterou si sám vyčíslil, došlo k zasažení do jeho základních práv a svobod, konkrétně práva na spravedlivý proces dle § 36 odst. 1 LZPS.

Ústavní soud při posuzování tohoto případu dospěl k závěru, že charakter rozhodnutí o znalečném, byť je činěno v průběhu řízení trestního, má správněprávní povahu, a to na

---

¹³⁰ Podle komentáře (DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 111.) usnesením rozhoduje orgán jen v případě, že v celém rozsahu nevyhoví vyúčtování odměny a náhrady nákladů znalcem. Osobně neshledávám právní základ pro tvrzení, že se usnesení užije pouze v případě, kdy vyúčtování nevyhovuje v celém svém rozsahu, domnívám se, že účelem tohoto ustanovení je poskytnout možnost korektivu orgánu o znalečném rozhodujícím, nakolik jedinou kontrolu nad vyúčtováním znalečného podle § 19 odst. 2 ZZT vykonává krajský soud, v jehož seznamu je znalec zapsaný, a to občasnými kontrolami nad úměrností a úplností určovaných odměn.

¹³¹ Srov. §111 odst. 2 TR.

¹³² Pro další informace srovnej DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících...*, s. 125 a násl.

¹³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2003, sp. zn. I ÚS 360/2003.

¹³⁴ Stížnost byla Ústavním soudem odmítnuta jako nepřijatelná, protože nebyly vyčerpány všechny opravné prostředky – správní žaloba.

základě posouzení několika rysů řízení. Jedním z takových rysů je, podle Ústavního soudu, postavení znalců, o jejichž nárocích se rozhoduje, protože toto postavení je nerovné vůči státnímu orgánu, který o jejich nároku rozhoduje a i samotné rozhodování státního orgánu má svůj základ v správním právu. Dalším znakem, který se váže vůbec k funkci znalce, ze které primárně vyplývá nárok na znalečné za znaleckou činnost je, že znalec své postavení nabývá a ztrácí rozhodnutím ministra spravedlnosti, nebo z jeho pověření rozhodnutím předsedy krajského soudu¹³⁵, kde je patrný správněprávní základ těchto rozhodnutí. Až na výjimky, kdy znalec posudek pořizuje na žádost občana a mimo řízení, se odměna řídí právním předpisem a sazebníkem a za dohledu krajského soudu, kde je znalec zapsán.¹³⁶

Rysem řízení o znalečném, který je dle mého názoru stěžejní v této ústavní stížnosti, je uplatnění správního uvážení na místech, kde orgán rozhodující o znalečném, jej může, na základě prováděcí vyhlášky¹³⁷ daných kritérií, snížit nebo zvýšit a obecně se ve všech případech a otázkách spojených se znaleckým posuzováním, které nejsou upraveny trestním řádem, použijí zvláštní předpisy o znalcích¹³⁸, které jsou společné pro všechna řízení.

I když byla ústavní stížnost pro nepřípustnost odmítnuta, Ústavní soud se věnoval i dále otázce legitimního očekávání znalce na odměnu za znalecký posudek, pokud ho provedl řádně a včas. Jeho nárok má majetkovou povahu a spadá pod ochranu čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod¹³⁹, na které navazuje právo se tohoto nároku domáhat podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a právo na jeho ochranu, z čehož vyplývá nárok na řádný soudný přezkum rozhodnutí o znalečném k obecnému soudu, kterému přísluší rozhodovat o nárocích těch, kteří byli na svých právech zkráceni rozhodnutím orgánu veřejné správy.¹⁴⁰

„Rozhodnutí o znalečném, je svou povahou a postavením osoby, o jejímž nároku je rozhodováno, rozhodnutím správním, byl' je činěno v trestním řízení. Orgán činný v trestním řízení se při jeho přijímání musí řídit zásadami správního řízení, neboť libovůle při výkonu veřejné moci je z ústavního hlediska nepřijatelná.“¹⁴¹

Vzhledem k naznačenému prolínání různých právních odvětví a roztržitosti právní úpravy v právních předpisech upravujících znalečné, je logickým závěrem, že tento se institut bude vyznačovat vícero problematickými aspekty jak v teoretické, tak aplikační rovině. Identifikaci těchto aspektů a nastínění možností jejich řešení podávám v závěru této práce.

¹³⁵ Srov. § 3 odst. 1 ZZT a § 20 ZZT.

¹³⁶ Srov. § 19 odst. 2 ZZT.

¹³⁷ Srov. § 20 a § 21 ZnalV.

¹³⁸ Srov. § 111 TR.

¹³⁹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

¹⁴⁰ §65 a násl. Soudního řádu správního.

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2003, sp. zn. I ÚS 360/2003.

4 Odborné vyjádření

4.1 Pojem

Trestní řád se o institutu odborného vyjádření zmiňuje v § 105 odst. 1, který dle členění TŘ spadá pod oddíl čtvrtý, znalci. Dle dikce paragrafu si odborné vyjádření orgán činný v trestním řízení vyžádá, je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení potřeba odborných znalostí. Dále uvádí situaci, kdy by pro složitost posuzované otázky vyžádání odborného vyjádření nebylo postačující, má orgán činný v trestním řízení pro posouzení otázky přibrat znalce. V jiných ustanoveních trestního řádu se zákonodárce odbornému vyjádření už nevěnuje. Právní věda trestního práva proto definuje sama tento institut jako listinný důkaz¹⁴², kterým si orgány činné v trestním řízení opatřují od osob nebo orgánů k tomu způsobilých odborné skutkové poznatky.¹⁴³

Na rozdíl od pouze nástřelové úpravy tohoto institutu, novela TŘ č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002 přinesla odborné vyjádření do povědomí, protože zásadně změnila principy jeho použití ve vztahu k znaleckému posudku. I v důvodové zprávě¹⁴⁴ k vládnímu návrhu této novely byla vyjádřena vůle odklonit se od zbytečné formalizace potupu přibrání znalce zavedením opatření místo usnesení o přibrání znalce a obrátit princip přednosti využití znaleckých posudků před odborným vyjádřením tak, že se bude přistupovat k vyžádání znaleckého posudku, až když odborné vyjádření a potvrzení nebudou pro objasnění okolnosti důležité pro trestní řízení postačovat.

4.2 Rysy odborného vyjádření

I když jsou znalecký posudek a odborné vyjádření upraveny ve společném právním předpise, lze při jejich porovnávání nalézt rysy shodné i odlišné. Mathern¹⁴⁵ za shodné rysy těchto dvou důkazních prostředků považuje to, že se u nich jedná o důkazní prostředky, jež slouží k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení, ke které je potřebné odborných znalostí. Hned u tohoto rysu dochází k základní diferenciaci mezi posudkem a vyjádřením, kdy se znaleckým posudkem dokazují právě složitější závažnější odborné záležitosti, odborné vyjádření slouží k objasnění méně náročných otázek.

---

¹⁴² § 112 odst.2, §213 odst.1.

¹⁴³ FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 350.

¹⁴⁴ Tisk 785 Poslanecké sněmovny volební období 1998-2002.

¹⁴⁵ MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava:Obzor, 1984, s. 172-173.

Dalším rozdílem je osoba oprávněná podat posudek nebo vyjádření, a to tak, že u posudku je k tomu oprávněný pouze znalec, odborné vyjádření může podat více osob¹⁴⁶, tedy jak znalec, tak státní orgán nebo organizace či jednotlivec, kterého činnost nepodléhá nijaké registraci na seznam.

Novelizované znění § 105 odst. 5 TŘ uvádí výslovně znak, který musí být vlastní jakékoli osobě, která odborné vyjádření podává, a to že musí splňovat podmínku nezbytných odborných předpokladů.¹⁴⁷ Společným rysem znaleckého posudku a odborného vyjádření, vážícím se k charakteru osob oprávněných tyto důkazní prostředky podat, je přiblížení úpravy vyloučení takové osoby pro podjatost.

Podat srovnání mezi posudkem a odborným vyjádřením lze i v ohledu na způsob, jakým se vyžadují. Od nabytí účinnosti novely TŘ č. 265/2001 Sb. došlo k srovnání úpravy vyžádání znaleckého posudku a odborného vyjádření tak, že se nyní činí opatřením. I když se zdá být tento rys společný, v právní teorii je opatření, kterým se přibírá znalec a to, kterým se vyžaduje odborné vyjádření k posouzení dané otázky, odlišováno.

Podle Chmelíka¹⁴⁸ je opatření, kterým se vyžaduje odborné vyjádření v podstatě dožádáním a proto, že zákon nestanovuje žádné náležitosti těchto úkonů, jsou považovány za synonyma, i když má význam tyto instituty rozlišovat. Důvod, ze kterého autor dovozuje potřebu diferenciaci těchto institutů, vychází z faktu, že samotný posudek a odborné vyjádření jsou obsahově rozlišné, a proto nutně musí existovat rozlišení ve formě přibrání znalce a vyžádání odborného vyjádření. Rovněž vyzdvihuje, že rozdílem mezi jednotlivými způsoby vyžádání předmětných důkazních prostředků, je možnost podání opravného prostředku, kdy ani proti opatření, ani proti dožádání toto podat nelze.

Konečně lze srovnání znaleckého posudku a odborného vyjádření uzavřít tím, že i když většině případů záleží na charakteru a složitosti otázky důležité pro trestní řízení, zákon na některých místech stanovuje, že se pro objasnění konkrétní otázky obligatorně vyžádá znalecký posudek.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ Mathern (tamtéž.) rozeznává čtyři skupiny tzv. odborníků v trestním procesu: znalci, konzultanti, osoby oprávněné podat odborné vyjádření a další odborníky, mezi které řadí např. OSPOD nebo pedagoga obligatorně přítomného výsledku mladistvého dle § 120 odst. 1 TŘ

¹⁴⁷ Podle RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu znaleckého posudku a odborného vyjádření po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 9, s. 259. se nezbytnými odbornými předpoklady rozumí alespoň znalosti a informace, jež jsou potřebné k objasnění příslušné odborné otázky, podle CHMELÍK, Jan. *Znalecké dokazování*. 1. vydání. Praha: Policie ČR, úřad vyšetřování pro ČR, 2001 k podání odborného vyjádření bude způsobilá i osoba, která sice disponuje odbornými znalostmi v oboru, ale bude postačovat např. středoškolské vzdělání nebo i „pouze“ vyučení v oboru bez maturity.

¹⁴⁸ CHMELÍK, Jan. *Znalecké dokazování*..., s. 17.

¹⁴⁹ § 105 odst.4, § 110, § 115, §116 odst.1 a odst.2, § 118 TŘ, § 67b odst.10 písm. d) a písm. g) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, od 1.4. 2012 zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

4.3 Exkurz: potvrzení a předběžná vyjádření

V zájmu ucelenosti úpravy o znaleckém dokazování, je potřebné se zmínit o dvou institutech, které již byly praxí, vědou nebo legislativou překonané, nicméně se posuzovaly při vytváření právní úpravy, tak jak ji známe dnes. Institut potvrzení byl součástí právní úpravy trestního řádu do novely provedené zákonem č. 48/1973 Sb., kdy se zákon zmiňoval o tzv. lékařském potvrzení, s nímž se bylo možno spokojit v jednoduchých případech a o jehož správnosti nesměly být pochybnosti, což dotvářela i tehdejší judikatura.¹⁵⁰

Druhým pojmem jsou tzv. předběžná vyjádření, která je potřeba odlišovat od, dnes fakticky výlučných, odborných vyjádření. Předběžná vyjádření se objevují spíše jako mezifáze u znaleckých posudků, jakou je např. zpráva o výsledku soudní pitvy, která ještě není znalcem vyhodnocena, jak se očekává, že bude učiněno v znaleckém posudku. Proto tyto dva instituty je třeba odlišit, vzhledem k tomu že nejsou ani obsahově ani funkčně totožné¹⁵¹.

4.4 Objasňování skutečností pomocí odborného vyjádření

Zákon v souvislosti s odborným vyjádřením vyzdvihuje jeho prioritní užití při objasňování skutečností, ke kterým je potřeba odborných znalostí, a zároveň se nejedná o otázky složité, které by vyžadovaly znalecký posudek. Zákonodárce ale neuvádí legislativní výčet, nebo alespoň nástin otázek, které považuje za složitější než jiné, ze kterých by bylo možné, využitím standardních interpretačních metod, dovodit, kdy postačuje odborné vyjádření a kdy je nutno vyžádat znalecký posudek a případně jaké důsledky by to přinášelo ve smyslu zákonnosti důkazu. Trestní řád pouze stanovuje případy, kdy je nutno přibrat znalce.

Podle Růžičku a Zezulové¹⁵² se vyžaduje přibrání znalce, žádá-li si dokazovaná otázka delší dobu, systematické studování příslušné odborné literatury, využívání zásadních empirických a teoretických poznatků, které je potřeba komplexním způsobem zpracovat, konzultace s dalšími odborníky a rovněž závisí od závažnosti trestného činu, kterého se dokazována otázka týká, rozsahu trestní činnosti, množství pachatelů, zvláštního způsobu provedení trestního činu apod. Autoři dále uvádějí příklady, kdy postačuje odborné vyjádření, zejména pak u otázek, které se u dokazování často opakují, např. určování množství alkoholu v krvi přepočtem, posouzení méně závažných poranění, ověření jednoduchých ekonomických přepočtů u hospodářské trestné činnosti a podobně, s tím, že sami tvrdí, že by se měla jednoznačně odborná vyjádření převažovat, nedovolí si vyslovit absolutnost užití odborných vyjádření v těchto situacích a

¹⁵⁰ Např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 12. 1965, sp. zn. 9 Tz 30/65

¹⁵¹ O obou institutech víc RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu znaleckého posudku a odborného vyjádření po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.. Trestněprávní revue, 2004, roč. 3, č. 9, s. 257.

¹⁵² RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu..., s. 260.

ponechávají orgánům činným v trestním řízení diskreci, pro který důkazní prostředek se rozhodnou.

4.5 Problematické otázky odborného vyjádření

4.5.1 Posudek nebo odborné vyjádření

Nemožnost jednoznačně určit, zda je postačující odborné vyjádření nebo nutný znalecký posudek, samozřejmě kromě výše zmíněných případů, kdy zákon předepisuje obligatorní znalecké posuzování, je patrné i z nevyhraněnosti výčtu soudní praxí¹⁵³ ustálených znaleckým posudkem prokazovaných otázek důležitých pro trestní řízení. Autoři například řadí k otázkám vyžadujícím znalecký posudek, a přesto udávají i možnost odborného vyjádření u zjišťování obsahu alkoholu v krvi, výše bolestného a ocenění věci poškozeného. Podle Fenyka¹⁵⁴ judikatura a praxe rovněž ustálily několik případů, kde, zpravidla, k objasnění skutečnosti postačuje odborné vyjádření. Mezi takové se řadí, zejména, lékařská zpráva o zranění poškozeného, jehož povahu a následky lze určit bez větších potíží, nebo vyjádření odpovídající právnické nebo fyzické osoby o ceně odcizených věcí.¹⁵⁵

Proto lze vyvodit závěr, že ani zákonodárce, ani právní věda, ani judikatura k dnešnímu datu nebyli schopni ustálit pravidla užívání odborných vyjádření, se shodují totiž, že je vždy potřebné posuzovat případ od případu, složitost, komplexnost, jedinečnost a náročnost otázky. Nicméně se domnívám, že judikatura časem sjednotí alespoň základné zásady pro užití jednoho nebo druhého důkazního prostředku, neboť současná situace dává za vznik právní nejistotě a možnosti zvýšení nepředvídatelnosti rozhodnutí. Volné hodnocení důkazů zůstává jediným prostředkem orgánů činných v trestním řízení, jak se s důkazními prostředky vypořádat.

4.5.2 Vymezení úkolu

Kromě toho, že způsob vyžádání posudku a odborného vyjádření je jedním z rysů, které lze užít ke komparaci těchto dvou institutů, v souvislosti s ním vyvstává jedna z problémových

---

¹⁵³ Podle RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu..., s. 260.

soudní praxe vyžaduje přibrání znalce např. Ke zkoumání příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného a smrtí poškozeného (např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 6. 1965, sp. zn. 5 Tz 27/65), obsahu alkoholu v krvi, zjištění přesné doby smrti (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 8. 1970, sp. zn. 7 To 7/70), výše bolestného (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 1965, sp. zn. 7 Tz 11/), konstrukce a řízení motorových vozidel u dopravních nehod, výpočtu rychlosti jízdy motorového vozidla v době dopravní nehody (Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 7. 3. 1986, sp. zn. 8 Tz 7/86), vyhodnocení záznamu tachografického kotouče autobusu (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 1988, sp. zn. 5 Tz 26/88), ocenění věci poškozeného (Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 11. 1968, sp. zn. 4 To 246/68), výše škody způsobena devizovému hospodářství (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 1970, sp. zn. 8 Tz 130/69), jakož i ke zjištění hladiny alkoholu v krvi k posouzení, zda pachatel trestného činu jednal za podmínek trestného činu opilství (Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 1994, sp. zn. 2 To 37/93).

¹⁵⁴ Shodně VANTUCH, Pavel. Odborná vyjádření, či znalecké posudky?. Právní rádce, 2003, roč. 11, č. 6, s. 56.

¹⁵⁵ FENYK, Jaroslav. In ČISAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 350.

otázek dvoukolejnosti odborných vyjádření a znaleckých posudků. Konkrétněji je tím dotazem vymezení úkolu znalci a zadání zpracovateli odborného vyjádření.

Růžička a Zezulová¹⁵⁶ poukazují na fakt, že z úpravy § 105 odst. 3 TŘ, že námitky mohou být podány, krom dalších dvou důvodů, proti formulaci otázek položených znalci, ne ale proti vymezení zadání zhotoviteli vyjádření. Autoři se domnívají, že analogicky, je pojmově vyloučeno podání námitek vůči vymezení zadání zpracovateli odborného vyjádření.

Tento problém naráží na neexistenci zákonné úpravy formulace zadání pro znalce a zpracovatele odborného vyjádření, i když je na místě konstatovat, že s účinností novely č. 265/2001 Sb. došlo k posunu k jednotnosti v potřebě formulace zadání formou uvedení otázek, na které má znalec odpovědět. Autoři, na druhou stranu, přiznávají, že formulace otázek posléze není v žádné míře v rozporu se zákonem, neboť námitky jsou tak specifickým opravným prostředkem, kterého lze využít kdykoli v průběhu řízení, tudíž lze jejich prostřednictvím napadnout i později formulované otázky i když to s sebou přináší riziko nepoužitelnosti provedeného znaleckého posudku, pokud dojde k vyhovění vzneseným námitkám.

Situace je ale značně odlišná u odborného vyjádření, protože naráží na skutečnost, že se opatření o přibrání znalce i s otázkami dle § 105 odst. 1 TŘ zašle obviněnému a další osobě, která v souvislosti s podáním posudku má něco konat nebo strpět. U odborného vyjádření taková úprava zcela chybí, což znamená pro strany řízení právní nejistotu.

4.5.3 Podjatost

Další spornou otázkou je analogické užití úpravy podjatosti znalci a její aplikace na zhotovitele odborného posudku. Podmínky, podle kterých se posuzuje možná podjatost, zákon opět výslovně nestanoví, nicméně orgán činný v trestním řízení musí při procesu dokazování posuzovat kritéria zákonnosti důkazů a důsledky porušení předpisů o dokazování bez ohledu na důkazní prostředek. Bezvýjimečně tedy musí orgán činný v trestním řízení v závislosti, o které stádium se jedná, zvážit, zda osoba, která odborné vyjádření podala, není, s ohledem na svůj poměr k obviněnému, jiným osobám zúčastněným na trestním řízení nebo k věci, podjatá ve smyslu § 105 odst. 2 TŘ. Proto v případě odborného vyjádření o stavu zranění poškozeného, nemůže tuto informaci poskytnout osoba, která zranění způsobila a při stanovení ceny odcizených věcí osoba, která se, například, podílela na krádeži oceňovaných věcí. Argumentací a simili by neměla znalecký posudek¹⁵⁷ vypracovat osoba, která v předchozích stádiích řízení podala

---

¹⁵⁶ Podrobněji RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu..., s. 260.

¹⁵⁷ Podle Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 1993, sp. zn. 5 To 21/93 okolnost, že přibráný znalec již před podáním znaleckého posudku vyslovil na věc určitý názor, může být důvodem pochybnosti o jeho nepodjatosti.

odborné vyjádření v téže věci, protože je zde nebezpečí, že by mohla znalecký posudek podřizovat předešlému odbornému vyjádření.¹⁵⁸

Podstatným rozdílem, značně znevýhodňujícím strany řízení, ve kterém bylo vyžádáno odborné vyjádření, je, že při namítání podjatosti se žádné rozhodnutí nevydává, a tak v případech, kdy by se obžalovaný nebo, analogicky s § 105 odst. 1 TŘ, osoba, které byla uložena povinnost něco udělat nebo strpět v souvislosti s odborným vyjádřením, domáhají přezkumu možné podjatosti zhotovitele odborného vyjádření, například ve smyslu § 157a odst. 1 TŘ¹⁵⁹, postačí věc přezkoumat a podateli stručně sdělit výsledek přezkoumání.¹⁶⁰

Osobně se domnívám, že pouhé „stručné sdělení“ výsledku šetření podateli námitky, oproti formálnímu vyřízení námitky vůči znaleckému posudku, nejen, že staví strany řízení do slabší pozice, navíc ani nemůže obsahovat poučení o dalším procesním postupu pro podatele, čímž ho de facto znevýhodňuje v právním postavení oproti osobě podávající námitky u znaleckého posudku.

Namítání podjatosti a formulace otázek pro zpracovatele odborného vyjádření netvoří konečný výčet sporných momentů v souvislosti s námitkami, vzhledem k tomu že právní úprava nereflexuje ani třetí možnost, tedy podat námitky proti odbornému zaměření tohoto úkonu. I když je tedy strana řízení v právně slabší pozici, kterou jí přináší nemožnost podat námitky, pořád lze, za použití § 59 odst. 1 vznést výhradu vůči zpracovateli posudku, která se jako podání bude posuzovat podle svého obsahu, ale s menší mírou formálnosti, než jak je tomu u znaleckého posudku, přesto, že může jít o prokazování totožné situace, jako před účinností novely č. 265/2001 Sb., tehdy se znaleckým posudkem, v dnešní podobě na základě odborného vyjádření.

4.5.4 Forma odborného vyjádření

Dalekosáhlý dopad na práva stran v trestním řízení, kde byla otázka důležitá pro toto řízení objasněná odborným vyjádřením, má neexistence požadavků na formu odborného vyjádření, a to ani v zákonné podobě, ani stanovené judikaturou. Tento nedostatek se projevuje v několika případech.

Tím, že nejsou kladeny formální nároky na odborné vyjádření, předností znaleckých posudků se stává obligatorní součást popisu metod zkoumání a postupů.¹⁶¹ „Odborné vyjádření pouze konstatuje výsledek zkoumání, který orgán činný v trestním řízení nemá možnost přezkoumat a posoudit

¹⁵⁸ Shodně FENYK, Jaroslav. In CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 351.

¹⁵⁹ Žádost o přezkum postupu policejního orgánu.

¹⁶⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu..., s. 261.

¹⁶¹ CHMELÍK, Jan. *Znalecké dokazování...*, s. 21-22.

*věrohodnost závěru učiněného znalcem*¹⁶². Tato skutečnost výrazně ovlivňuje možnost orgánu činného v trestním řízení posoudit a hodnotit předložený důkaz, bez ohledu na to, zda je relevantní, že si orgán činný v trestním řízení zabezpečuje znalecký posudek nebo odborné vyjádření právě z důvodu, že sám nedisponuje takovými odbornými znalostmi, aby sám znaleckou metodu a postup aplikoval.

4.5.6 Výslech zhotovitele

S nejasnostmi ohledně hodnocení odborného vyjádření souvisí i otázky dodatečného výslechu zpracovatele odborného vyjádření a otázky s tím související. Na prvním místě se jeví důležité určit, zda osobu, která podala odborné vyjádření, vůbec lze vyslechnout a především, v jakém procesním postavení. Výslech znalce je upraven v § 108 TŘ na rozdíl od úpravy u odborného vyjádření, která s výslechem zpracovatele nepočítá, nicméně taková potřeba, byť jen v teorii, vyvstat může a naráží na překážku v podobě rozdílů mezi postupem výslechu u svědka a znalce.¹⁶³

Logickým výkladem právní úpravy regulující výslech svědka, lze usoudit, že zpracovatele nebude možno vyslýchat v procesním postavení svědka. Zhotovitel události nevnímal bezprostředně svými smysly, ale dodatečně byl požádán o svůj odborný názor na skutečnosti důležité pro trestní řízení.

Další možností, která se i dle Ružičky a Zezulové¹⁶⁴ nabízí, je přiměřené použití ustanovení § 109 TŘ o vadách posudku. Podle autorů přichází v úvahu, za účelem odstranění nejasnosti, neúplnosti a vnitřní rozpornosti odborného vyjádření, vyzvání zhotovitele k písemnému odstranění nedostatků, ústnímu vysvětlení do protokolu, nebo zpracování nového odborného vyjádření. Při ústním vysvětlení se přiklání k verzi poučení podle § 105 odst. 1 a odst. 2 TŘ, tedy k poučení jako u znalce, i když dále uvádí, že takovýto výslech bude spíš ojedinělý, neboť potřeba výslechu zpracovatele odborného vyjádření může vyvolat pochybnosti, zda by nebylo na místě pro zjevnou složitost věci přibrat znalce¹⁶⁵.

---

¹⁶² RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu..., s. 259.

¹⁶³ Tuto otázku lze považovat za spornou, což je možné dovodit i z měnící se judikatury, kdy ještě např. Dle Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 21. 6. 1979, sp. zn. 4 Tz 31/79 bylo možné zhotovitele odborného vyjádření vyslechnout výlučně jako svědka, dnešní praxe preferuje výslech zhotovitele odborného vyjádření jako znalce.

¹⁶⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu..., s. 262.

¹⁶⁵ Podle návrhu věcného záměru rekonstrukce trestního řádu se počítá se zavedením nového institutu tzv. odborného svědka, který by měl odstranit spor o aplikaci ustanovení pro výslech svědka nebo znalce na výslech zhotovitele odborného vyjádření.

4.6 Dopad novely č. 265/2001 Sb.

Novela TŘ upravila tuto normu dle požadavků praxe a procesní ekonomie¹⁶⁶. Dle dikce před účinností této novely, místo přibrání znalce postačovalo, v jednoduchých případech, odborné vyjádření nebo potvrzení¹⁶⁷, o jehož správnosti nejsou pochybnosti¹⁶⁸. Nynější dikce § 105 TŘ výslovně říká, je-li k objasnění skutečnosti důležité pro řízení, vyžádá si orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření, a není-li takový postup postačující, je třeba přibrat znalce.

Současné znění TŘ, i přes shora vymezené sporné otázky, jednoznačně preferuje¹⁶⁹ odborné vyjádření před znaleckým posudkem. Nicméně se v praxi lze setkat se situací, kdy vyžádání znaleckého posudku ze strany orgánů činných v trestním řízení má odezvu ve vyžádání si znaleckého posudku i ze strany obhajoby. Nepoměr nastává tehdy, kdy si policejní orgán vyžádá k prokázání stejné skutečnosti odborné vyjádření a obhajoba znalecký posudek. Strana obžaloby pak podpírá svá obvinění listinným důkazem, kdy obhajoba, za využití svého práva podle § 110a TŘ, v prospěch obžalovaného předloží znalecký posudek. Domnívám se¹⁷⁰, že taková situace vytváří zdánlivou nerovnost stran a tlačí tak obžalobu do pořízení znaleckého posudku, i v případech tzv. procesního alibismu, kdy je odůvodněné využít odborného vyjádření, ale bude vyžádán znalecký posudek jen proto, aby proti sobě stály důkazní prostředky stejného významu bez ohledu na hospodárnost řízení.¹⁷¹

4.7 Odměňování

Právní úprava odměňování znalců za jejich znaleckou činnost je obsažena ve dvou zákonech a prováděcí vyhlášce. Právní úprava těchto institutů není u odborného vyjádření nijak rozvedena, rozsahu znaleckého posudku se nemůže rovnat.

Otázka úplatnosti odborného vyjádření byla dlouho ponechána pouze rozhodovací praxi. Dnes je výslovně v § 105 odst. 5 TŘ stanoveno, že je-li o odborné vyjádření požádán státní orgán, předloží orgánům činným v trestním řízení odborné vyjádření vždy bezplatně. Toto znění přinesla novela TŘ č. 265/2001 Sb., před její účinností bylo obdobné znění¹⁷² upraveno novelou TŘ č. 292/1993 Sb. Podle č. IV odst. 10 závěrečných a přechodných ustanovení novely z 1993 bylo Ministerstvo spravedlnosti zmocněno k vydání vyhlášky upravující případy, kdy přísluší

---

¹⁶⁶ Shodně VANTUCH, Pavel. Odborná vyjádření, či znalecké posudky?..., s. 55.

¹⁶⁷ Potvrzení je za současného stavu považováno za odborné vyjádření, a tudíž netvoří samostatný důkazní prostředek

¹⁶⁸ Srov § 105 TŘ účinnost do 31.12.2001

¹⁶⁹ Podle poznatků z praxe jsou odborná vyjádření využívána zejména v zkráceném přípravném řízení, kde jde o skutkově a důkazně jednodušší případy.

¹⁷⁰ Shodně VANTUCH, Pavel. Odborná vyjádření, či znalecké posudky? ..., s. 57.

¹⁷¹ Shodně STRÍŽ, Igoř. In STRÍŽ, Igoř. *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 362.

¹⁷² Státní orgán předloží orgánům činným v trestním řízení odborné vyjádření bez úplaty.

odměna za vyhovění dožádání orgánům činným v trestním řízení a stanovilo její výši. K vydání toho prováděcího předpisu dosud nedošlo, rovněž ale by se netýkalo odborných vyjádření, neboť podle názvu reflektuje dožádání ve smyslu § 8 odst. 1 TR.

Vyhláška¹⁷³, kterou se stanoví výše odměny za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení, vznikla až na základě zmocnění Ministerstva spravedlnosti v čl. II bodě 7 závěrečných a přechodních ustanovení k novele trestního řádu z roku 2001.¹⁷⁴ Tato obsahuje pouze dva paragrafy, kdy v prvním stanoví, že odměna za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení činí za každou započatou hodinu práce podle celkového rozsahu a náročnosti 75 až 125 Kč, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak¹⁷⁵. Vyhláška platí pro ostatní subjekty, než státní orgány, které dle § 105 odst. 5 podávají odborné vyjádření vždy bez úplaty.¹⁷⁶

---

¹⁷³ Vyhláška č. 23/2002 Sb.

¹⁷⁴ Shodně ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář...*, s. 955.

¹⁷⁵ Sama vyhláška č. 23/2002 Sb., tu odkazuje například na § 15 odst. 10 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění.

¹⁷⁶ Podrobněji o odměňování odborných vyjádření RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu..., s. 262-263.

Závěr

Tématem mojí diplomové práce bylo znaleckého dokazování. Protože přináší do trestního řízení prvek nepravní, experta znalce, bude úzce souviset i s jinými právními odvětvími, což naznačuje, že jde o problematiku, které je širší zahrnuje více ustanovení právních předpisů než jen ty, které ji věnuje základní trestněprávní procesní kodex, trestní řád.

Vzhledem k mnou zvolené struktuře této práce jsem na začátku práce zaměřila na vymezení znalce a jeho postavení v trestním řízení. Znalec může své expertní služby nabídnout ve všech řízeních upravených v právním řádu České republiky, proto jsem považovala za nezbytné jej v prvním kapitole definovat, nastínit typologií, podmínky pro výkon funkce a registraci do veřejného seznamu, rovněž důvody zániku jejího funkce, ale i práva a povinnosti, které se váží na výkon je ho funkce a provádění znalecké činnosti za účelem vypracování znaleckého posudku obecně s převázáním na trestní řízení.

Příkladem takovéto provázanosti je snaha o definici znalce a jeho zařazení mezi subjekty trestního řízení, kde se, podobně jak v civilním procesním právu, řadí mezi osoby zúčastněné na řízení a zvláštní účastníky pro úsek řízení, v trestním právu procesním se ze subjektu stává stranou, až když se v řízení jedná o jeho právech a povinnostech vázících se k znalečnému.

Při hodnocení základních institutů znaleckého dokazování je potřeba se vyrovnat s vágní právní úpravou podmínek pro výkon funkce znalce, kde zákonodárce nestanovuje bližší výklad kritérií znalosti a zkušenosti z oboru, ani osobní vlastnosti dávající předpoklad pro řádný výkon znalecké činnosti, v čem, podle mého názoru, naše právní úprava zcela zbytečně zaostává. Pozitivně lze hodnotit činnost judikatury při dotváření práva, jak je tomu i u soudního výkladu podmínek účinné výstrahy u ustanovení o odvolání znalce.

Kapitola o znaleckém posudku se soustřeďuje již více na trestněprávní aspekty znaleckého dokazování, neboť byl důraz přenesen na znalecký posudek, jakožto výsledek znalecké činnosti obecně, a jeden ze základních důkazních prostředků podle § 89. odst. 2 TŘ. I když je zde zřejmý posun k trestněprávní regulaci, z obecných náležitostí jsem se na tomto místě věnovala složení znaleckého posudku.

Nicméně, důraz jsem kladla na změnu právní úpravy zavedené novelou č. 265/2001 Sb., která vnesla do trestního řízení tzv. soukromý znalecký posudek, tedy posudek předložený stranou, který za splnění zákonných požadavků musí být orgánem činným v trestním řízení vnímán jako rovnocenný důkazní prostředek. Novela bezpochyby přinesla zrovnoprávnění síly znaleckých posudků stran, ale také i řadu aplikačních problémů s dopadem i na odborné vyjádření.

Jako nejpálčivější otázky v souvislosti se znaleckým posudkem jsem si, pro účely této práce, identifikovala hodnocení znaleckého posudku a otázku uplatnění námitek proti němu. K otázce hodnocení důkazu a aplikaci základních zásad trestního řízení se vyjadřoval Ústavní soud, který důrazně popřel bezdůvodnou nadřazenost posudku a přenášení odpovědnosti za zjištěný skutkový stav ze soudu na znalce. Osobně hodnotím tento nálezný výsledek vysoce pozitivně, protože se jasně postavil za základní zásady a principy trestního řízení a odmítl slepé preferování posudků bez zhodnocení jejich správnosti. Při hodnocení posudků pak vyvstává další zajímavá otázka, a to tendence znalců sklouznout k hodnocení právních otázek případu při vypracovávání posudků. Rovněž v této oblasti hraje výraznou roli judikatura, která posudek, ve kterém došlo k hodnocení i takovýchto otázek, neoznačila za neúčinný, což považuji za výrazný ústupek procesní ekonomii, neboť by došlo k průtahům v řízení při nutnosti vypracování nového posudku.

U institutu námitek sporným bodem shledávám neexistenci časového omezení pro podání námitek. Tento stav hodnotím jako nedostatek v právní úpravě umožňující zbytečné průtahy v řízení a možné odvádění pozornosti o merita věci. Proto již u této kapitoly docházím k závěru, že právní úprava znaleckého dokazování vykazuje nedostatky, na vícero místech je mezerovitá a dotvářena pouze nezávaznou judikaturou.

Třetí část práce jsem věnovala institutu znaleckého. Protože mi rozsah práce umožnil zaměřit se jen na vybrané instituty, motivací pro orientaci na právní úpravu odměňování znalců byla skutečnost, že této otázce nebývá věnována takřka žádná pozornost. Z mého pohledu je paradoxní, že trestněprávní teorie nedává prostor institutům, které mají zásadní dopad to finanční sféry justice, které reforma je zrovna aktuálním tématem. S ohledem na preferenci odborného vyjádření před znaleckým posudkem, jehož náklady jsou nižší, jsem si kladla za cíl přinést komplexnější analýzu tohoto interdisciplinárního institutu a poukázat na problematická místa jeho úpravy. Především se domnívám, a tak i navážu na závěr z předešlé kapitoly, že jedním ze základních důvodů vzniku sporů u znaleckého, je jeho nedokonalá právní úprava neposkytující definice ani základním institutům.

Znalecká činnost, znalecký úkon, snížení nebo zvýšení odměny ani vyúčtování nejsou legálně definovány, čímž sice nabízejí k využití právního uvážení a výkladu při jejich uplatňování, nicméně tato možnost šikého hodnocení soudu od soudu v konečném důsledku znamená ztrátu

práva na předvídatelnost rozhodnutí, protože orgány činné v trestním řízení sice hodnotí všechny důkazy volně, bez stanovených mezí a kritérií, ale důsledkem bývá právní nejistota.¹⁷⁷

I když se dosud mezery v právu řešily výkladem judikaturou, česká úprava znalečného vyžaduje novou a podrobnější právní úpravu, která by zohledňovala a předvíдалa víc aspektů znalecké činnosti a neponechávala by jejich úprava soudním rozhodnutím. Vzorem by mohla být úprava Slovenské republiky¹⁷⁸, ve které je posílen prvek správněprávní, neboť je přímo v právní úpravě zakotven dohled nad znalecké činnosti a přestupky na úseku znalectví. Pokud bychom vycházeli ze závěrů Ústavního soudu, sankční právní úprava je jen přínosem v situacích, kde je tendence orientace motivace znalce při výkonu této činnosti na zisk, protože by přinesla mezi znalce soutěžní prostředí vedoucí k zvýšení kvality posudků.

Kapitola čtvrtá o odborném vyjádření byla postavena tak, aby odrážela co v největší míře dopady novely č. 265/2001 Sb. na charakter, postavení a vztah tohoto důkazního prostředku k znaleckému posudku. Po analýze stávající právní úpravy a judikatury nelze dojít k jinému poznání než, že i přes téměř deset let trvající účinnost novelizované normy, není možné přesně vymezit použití odborného vyjádření. Není sporu o tom, že se praxe ustálila u několika případů, nicméně se i tady domnívám, že současný stav zakládá právní nejistotu a odhaluje prostor pro postup hraničící s obcházením zákona.

Například za situace, která si vyžaduje odborné posouzení a orgán činný v trestním řízení postaví obžalobu na odborném vyjádření, na které obhajoba po právu zareaguje znaleckým posudkem, obžaloba bude mít tendenci vyžádat nadbytečný znalecký posudek jen aby „vyrovnala zbraně“. Znalec vypracuje posudek, dospěje k stejnému názoru jako zpracovatel vyjádření a za svou činnost bude požadovat znalečné, signifikantně vyšší než je odměna za vyjádření. Náklady řízení nahradí stát a, i když na počátku řízení bylo postupováno v souladu s § 105 odst. 1 TR, na jeho konci bylo popřeno, za vzniku nadbytečných nákladů, které nese stát. Podle mého názoru by měly být podniknuté kroky k omezení takových situací i za cenu další novelizace, například zavedením širšího výčtu případů vyžadujících obligatorní posouzení znalcem.

V diplomové práci jsem dosáhla cíle vytýčeného v úvodu. Domnívám se, že tato práce není pouze dílem opisným, ale obsahuje vedle analýzy právních norem i jejich hodnotné doplnění judikaturou soudů řešenými spory z aplikační praxe. Svou práci jsem chtěla zaměřit ne jen na pouhou komparatistiku právní úpravy před a po účinnosti klíčové novely č. 265/2001 Sb., ale

---

¹⁷⁷ Srov. JÁNSKÝ, Antonín. Zamyšlení nad slabiny právní úpravy znalečného. Trestní právo, 2004, roč. 9, č. 1, s. 9-14.

¹⁷⁸ Právní úprava je obsažena v zákoně č.382/2004 Z.z. o znalcoch, tlmočnících a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých predpisov a ďalších vyhláškách Ministra spravodlivosti Slovenskej republiky č. 490/2004 Z.z, ktorou sa vykonáva zákon č. 382/2004 Z.z. a č. 491/2004 Z.z., o odmenách, náhradách výdavkov a náhradách za stratu času pre znalcov, tlmočnícov s prekladateľov.

především na jednotlivých institutech ukázat její promítnutí při aplikaci novelizovaných ustanovení. Dále se rovněž domnívám, že jsem hlouběji objasnila základné prvky znalečného, které jsem logicky rozčlenila a uvedla k nim i poznatky aplikační praxe, které jsem využila při vyhledávání nedostatků současné právní úpravy. Rovněž jsem objasnila zásadný dopad, který mají tyto nedostatky na trestní řízení a i na společnost obecně, přičemž jsem zdůraznila možnost, kterou by bylo eventuálně vhodné se zabývat při eliminaci problematické právní úpravy.

Znalecké dokazování je velmi široké, což jsem úspěšně prokázala na vícero příkladech propojením právní úpravy institutů jiných odvětví s trestním řízením. Problémy, které jsem v této práci adresovala, nejsou ale jedinými, se kterými je možné se setkat. Významným je i institut určení výše znalečného, kterého předchází fáze vyúčtování znalečného a který byl rovněž novelizován a činí časté problémy v praxi. Pro tyto a další otázky však nebyl v práci prostor.

Důležitost znaleckého dokazování v trestním řízení nelze podceňovat. Podle mého názoru si proto vyžaduje aktuálnější a propracovanější právní úpravu, než jakou nabízí platné předpisy z konce šedesátých let. Tak, jak se věda posouvá dopředu a zkoumané otázky důležité pro trestní řízení se stávají čím dál tím komplexnější, bylo by rozhodně v rozporu s účelem celého znaleckého dokazování, kdyby se nedokázalo přizpůsobit tomuto vývoji, a tak by bylo hrozbou pro naplnění účelu trestního řízení jako takového.

Bibliografie

Monografie

- ČÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2006. 871 s.
- DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 205 s.
- CHMELÍK, Jan. *Znalecké doložení*. 1. vydání. Praha: Policie ČR, úřad vyšetřování pro ČR, 2001. 192 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 1280 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 816 s.
- MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava: Obzor, 1984. 229 s.
- MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1124 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář. I. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 1501 s.
- STRÍŽ, Igoř, POLÁK, Přemysl, FENYK, Jaroslav, HÁJEK, Roman. *Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl, Trestní řád*. Praha: Linde, 2010. 1185 s.

Články z odborných časopisů

- HASCH, Karel. K některým otázkám provádění důkazů v trestním řízení. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 5, s. 4-8.
- JÁNSKÝ, Antonín. Zamyšlení nad slablinami právní úpravy znalečného. *Trestní právo*, 2004, roč. 9, č. 1, s. 9-14.
- RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. K problematice vzájemného vztahu znaleckého posudku a odborného vyjádření po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 9, s. 256-263.
- VANĚČEK, Petr. K provádění důkazů v hlavním líčení. *Trestní právo*, 2004, roč. 9, č. 1, s. 6-9.
- VANTUCH, Pavel. K znaleckým posudkům předloženým stranou a k výsledku jejich zpracovatele. *Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 5, s. 19-24.
- VANTUCH, Pavel. K znaleckým posudkům vyžádaných obhajobou po novele trestního řádu. *Bulletin Advokacie*, 2002, roč. 9, č. 4, s. 32-41.
- VANTUCH, Pavel. Odborná vyjádření, či znalecké posudky?. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 6, s. 55-59.

VANTUCH, Pavel. Vyhledávání a předkládání důkazů obhájcem (advokátem) v přípravném řízení. Bulletin Advokacie, 2005, roč. 12, č. 7-8, s. 29-35

VANTUCH, Pavel. Znalecké posudky vyžádané obhajobou. Právní rádce, 2002, roč. 10, č. 4, s. 26-30.

Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 265/2001 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2002

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 292/1993 Sb. účinném ke dni 1. 1. 1994

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty 235/2004, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (o zdravotních službách)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 32/2002 Sb., kterou se stanoví výše odměny za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. III ÚS 617/2000

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2003, sp. zn. I ÚS 360/2003

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III ÚS 299/2006

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 1965, sp. zn. 7 Tz 11/1965

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 1965, sp. zn. 10 Tz 29/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 6. 1965, sp. zn. 5 Tz 27/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 12. 1965, sp. zn. 9 Tz 30/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 1967 sp. zn. 1 Tz 9/67

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 1970, sp. zn. 8 Tz 130/69

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 8. 1970, sp. zn. 7 To 7/70

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 3. 1972, sp. zn. Tsf 1/72

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 1976, sp. zn. 4 Tz 98/1976

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 1978, sp. zn. 1 To 22/87

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 21. 6. 1979, sp. zn. 4 Tz 31/79

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 16. 10. 1979, sp. zn. 3 To 55/1979

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 1983, sp. zn. 1 Tz 12/83

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 1984 sp. zn. 3 To 54/1984

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 1986 sp. zn. 4 To 81/1985

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 7. 3. 1986, sp. zn. 8 Tz 7/86

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 1986 sp. zn. 6 Tz 4/1986

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 1986, sp. zn. 4 To 9/86

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 6. 1988, sp. zn. 3 To 12/1988

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 1988, sp. zn. 5 Tz 26/88

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1991, sp. zn. 7 To 8/91

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1998, sp. zn. 5 Tz 1/98

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpfj 30/76

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 1993, sp. zn. 5 To 21/93

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1993, sp. zn. Cmz 38/1992

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 1994, sp. zn. 2 To 37/93

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 4. 1995, sp. zn. 1 To 16/95

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 9. 2002, sp. zn. 4 Cmo 61/2001
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 12. 2006, sp. zn. 2 Cmo 186/2006
Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 11. 1968, sp. zn. 4 To 246/68
Rozhodnutí Krajského soudu České Budějovice ze dne 11. 9. 1994, sp. zn. 4 To 475/94
Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 2. 1999, sp. zn. 7 To 388/98
Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 6. 1999, sp. zn. 14 Co 554/1999
Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2006, sp. zn. 11 Ca 231/2005

Elektronické zdroje

Ministerstvo spravedlnosti České Republiky. Evidence znalců a tlumočnicků [online]. justice.cz, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupné na <[http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$\\$SearchForm?OpenForm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$$SearchForm?OpenForm)>.

Ministerstvo spravedlnosti České Republiky. Seznam ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost [online]. justice.cz, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupné na <[http://datalot.justice.cz/justice/znust.nsf/\\$\\$\\$search?openform](http://datalot.justice.cz/justice/znust.nsf/$$$search?openform)>.

Abstrakt

Ústředním tématem této diplomové práce je znalecké dokazování. Jde o oblast, která v sobě spájí prvky právní s prvky jiných oborů za účelem prokázání viny nade vší pochybnost, což má dalekosáhlé důsledky jako v osobnostní sféře obviněného, tak na společnost jako takovou. Zvláštností trestního řízení, na jehož konci může být obviněný i na několik let omezen na osobní svobodě, je fakt, že orgány činné v trestním řízení jsou povinné hodnotit skutek, aniž by mu byly přítomny, za pomoci rekonstrukce události a pomoci zákonem stanovených postupů, které se nazývají dokazování.

Znalecké dokazování nastupuje v případech, kdy se objeví skutková otázka, k objasnění které jsou potřeba odborné znalosti, který orgány činné v trestním řízení zpravidla nemají a ani je od nich nelze požadovat vzhledem k tomu, že již jsou odborníky právě pro trestní řízení. V tento moment vstupují do trestního řízení zvláštní subjekty, odlišné od stran řízení, se specifickými právy, povinnostmi a právní úpravou.

Trestní řád rozlišuje dva základní instituty znaleckého dokazování, znalecký posudek a odborné vyjádření, na jejichž analýzu a srovnání se tato práce v čtyřech kapitolách soustřeďuje. Nejdříve ve své práci podávám přehled základních institutů znaleckého dokazování, jako jsou podmínky pro výkon a ustavení do funkce znalce, práva a povinnosti vázící se k znalecké činnosti, jako i důvody pro odvolání a zánik funkce. Samotné jádro práce spočívá v komplexní procesní analýze znaleckého posudku a odborného vyjádření, jejich osobitých náležitostí i společných znaků. Důraz kladu na vyzdvížení problémových otázek se znaleckým dokazováním, a těmito důkazními prostředky především, spojené a podle možností je doplňuji o právní názory judikatury.

V průběhu celé práce analyzuji klíčovou novelu č. 265/2001 Sb., která změnila preferenci znalecký posudků při objasňování otázek důležitých pro trestní řízení a přesunula váhu na odborné vyjádření, což vneslo do trestního řízení množství sporných míst.

Z obecných institutů znalecké činnosti jsem si vybrala odměňování znalce a zhotovitele znaleckého posudku pro hlubší a podrobnější analýzu, protože se domnívám, že tomuto institutu není věnována dostatečná pozornost vzhledem k možným dopadům na ekonomii a kvalitu trestního procesu.

Znalecké dokazování je bezpochyby zajímavá právní oblast zasahující vícero právních odvětví, regulovaná právními předpisy soukromého i veřejného práva. Pro účely této práce se snažím upozornit a přiblížit několik vybraných otázek.

Summary

The central theme of this thesis is expert evidence. This is an area which in itself combines elements of legal discipline and of other disciplines, aiming to prove guilt beyond a reasonable doubt, which has far-reaching consequences in the moral sphere of the accused as well as to society as a whole. Specialty of the criminal procedure is that at the end an accused can be sentenced thus his personal liberty can be limited for years, which is in contrast with the fact that law enforcement authorities are required to assess the act without being present at the scene and in time of committing, using a reconstruction of events - that is statutory procedural steps called evidence.

Expert evidence is used in cases, where factual question appears that in order to be clarified requires an expertise that the authorities active in criminal proceedings are generally not capable of and neither can be required of them due to the fact that they are already professionals in the criminal proceedings. At this point separate entities enter the criminal proceedings, distinct from the parties, with specific rights, obligations and legislation.

The Criminal Procedure Code recognizes two fundamental institutes of the expert evidence, expert opinion and assessment of expert, on which the analysis and comparison contained in this work of four chapters concentrates. Firstly, I summarize basic institutions of expert evidencing, such as conditions for the exercise and the establishment of the function of expert, rights and obligations pertaining to the expert activities, as well as grounds for dismissal and termination of the function. The core of the work lies in the complex process analysis of expert opinion and assessment of expert, their peculiarities as well as common features. I place emphasis on highlighting problematic issues within the expert evidence, and these two types of evidence in particular, with the effort to link the issue as much as possible to legal opinions in jurisprudence.

Throughout the thesis I analyze the key amendment no 265/2001 Coll. that changed preferences placed on expert opinions to clarify issues relevant to criminal proceedings and shifted weight to assessment of expert, which brought in a number of controversial points in criminal proceedings.

From the general expert institutes I choose the issue of expert witness's fee for a deeper and more detailed analysis, because I believe that there is lack of attention given to this institute and to its the potential impacts on economics and quality of the criminal procedure.

Expert evidence is certainly an interesting area of law effecting a number of legal branches regulated by private law and public law. For purposes of this work I try to point out and bring a few selected issues.

Klíčová slova

Trestní řízení

Dokazování

Znalecké dokazování

Znalec

Znalecký posudek

Odborné vyjádření

Novela č. 265/2001 Sb.

Znalečné

Konzultant

Key words

Criminal proceedings

Evidence

Expert evidencing

Expert witness

Expert opinion

Assessment of expert

Amendment no 265/2001 Coll.

Expert witness's fee

Consultant